

Nr 50.

Ankom till riksdagens kansli den 14 maj 1926 kl. 12 m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inordnande i statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. under ändrat namn av statens pensionsanstalt av vissa grupper av befattningshavare jämte i ämnet väckta motioner.

Under elfte huvudtiteln av den till innevarande års riksdag avlätna statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t, i avbidan på propositioner i vederbörande ämnen, under nedannämnda punkter föreslagit riksdagen:

under punkt 12: att i riksstaten beräkna det ordinarie förslagsanslaget till statens andel i kostnaden för pensionering av lasarettsläkare till 15,000 kronor;

under punkt 14: att i riksstaten under elfte huvudtiteln beräkna ett ordinarie anslag av 157,276 kronor till bidrag till pensionering av änkor och barn efter lärare vid allmänna läroverk, pedagogier, seminarier m. m.; samt

under punkt 16: att i riksstaten för budgetåret 1926—1927 under elfte huvudtiteln såsom bidrag till kostnaderna för pensionering av dövstumslärare m. fl. beräkna ett ordinarie förslagsanslag å 55,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en till riksdagen avlåten, den 25 februari 1926 dagtecknad proposition nr 198, som hänvisats till bankoutskottet, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels medgiva, att statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. må erhålla ändrat namn av statens pensionsanstalt;

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att för beredande av rätt till delaktighet i nämnda pensionsanstalt för de av föredragande departementschefen i ovanberörda statsrådsprotokoll över ecklesiastikärenden för den 25 februari 1926 därtill förordade grupper av befattningshavare vidtaga ändring av det för pensionsanstalten gällande reglementet i huvudsaklig överensstämmelse med ett såsom bilaga till samma statsrådsprotokoll fogat förslag;

dels, med utslutande ur riksstaten av det under elfte huvudtiteln upp-

Bihang till riksdagens protokoll 1926. 8 saml. 34 häft. (Nr 50.)

förda ordinarie förslagsanslaget till statens andel i kostnaden för pensionering av lasarettsläkare, under samma huvudtitel och rubriken: statens andel i kostnaden för pensionering av vissa överåriga lasarettsläkare uppföra ett ordinarie förslagsanslag av 15,000 kronor;

dels i riksstaten med oförändrat belopp uppföra det nu under nämnda huvudtitel upptagna ordinarie anslaget till bidrag till pensionering av änkor och barn efter lärare vid allmänna läroverk, pedagogier, seminarier m. m. å 157,276 kronor;

dels ock, med uteslutande ur riksstaten av det under elfte huvudtiteln och rubriken: bidrag till kostnaderna för pensionering av dövstumslärare m. fl. upptagna ordinarie förslagsanslaget, under samma huvudtitel och rubriken: bidrag till kostnaderna för pensionering av vissa i statens pensionsanstalt inordnade grupper av befattningshavare uppföra ett extra förslagsanslag av 43,000 kronor.

Nyssnämnda förslag till ändringar i reglementet för statens pensionsanstalt är såsom bilaga fogat vid detta utlåtande.

Till utskottet hava hänvisats följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

a) två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren under nr 285 av herr *Almkvist* och den andra inom andra kammaren under nr 413 av herr *Bengtsson* i Norup, i vilka hemställts, »att riksdagen måtte, vid behandlingen av frågan om inordnande i statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. av vissa grupper av befattningshavare, besluta sådana ändringar i anstaltens reglemente, som möjliggöra, för erhållande av erforderlig tjänstgöringstid, en sammanräkning av dels lärartjänstgöring vid olika skolor dels, beträffande folkhögskolorna, lärarinne- och husmoders-tjänstgöring vid dessa skolor»; samt

b) en inom första kammaren av herr *Österström* väckt motion nr 288, vari yrkats

dels att riksdagen ville med ändring av vad som i Kungl. Maj:ts proposition föreslagits bestämma, att pensionsunderlagen för föreståndare, lärare och lärarinnor vid dövstumskolorna skola utgöras av $\frac{3}{4}$ utav utgående löner, dock högst 6,000 kronor och att vissa i reglementet för dövstumslärarnas pensionsanstalt intagna övergångsstadganden alltjämt må få äga giltighet,

dels ock att riksdagen ville besluta, att delaktighet i statens pensionsanstalt måtte beredas även dövstumspastorer, med tjänsten såsom uteslutande sysselsättning för dem själva, samt för deras änkor och barn och att med hänsyn tagen till i motionen angivna för dövstumspastorer utgående löner pension måtte beredas dem efter enahanda grunder som dövstumslärare.

Beträffande motiveringen till såväl propositionen som motionerna tillåter sig utskottet att, i den mån redogörelse här nedan ej lämnas, hänvisa till desamma.

Kungl. Maj:ts föreliggande proposition innefattar förslag i följande ämnen, nämligen:

beredande av pensionsrätt åt befattningshavare vid vissa vårdanstalter, förbättring av lasarettsläkarens pensioner och beredande av pensionsrätt åt läkare vid tuberkulosjukhus,
indragning av lärarnas vid elementarläroverken nya änke- och pupillkassa, indragning av dövstumlärares pensionsanstalt,
beredande av pensionsrätt åt lärare vid fortsättningsskolor och anstalter för yrkesundervisning.

Då dessa pensionsfrågor ansetts böra lösas därigenom, att ifrågavarande grupper av befattningshavare, respektive änkor och barn efter befattningshavare få pensionsrätt i statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl., varigenom anstaltens verksamhetsområde skulle utsträckas till nya viktiga grupper, har det syntts lämpligt att anstaltens benämning ändras till *statens pensionsanstalt*.

Den 14 januari 1921 uppdrog Kungl. Maj:t åt sakkunniga inom ecklesiastikdepartementet för utredning av vissa pensionsfrågor att tillsammans med statens fattigvårdsinspektör verkställa utredning i fråga om pensionering av manliga föreståndare vid av staten, landsting, kommun eller annan samfällighet inrättad anstalt för vård av fattiga, sjuka, barn eller åldringar eller för sådant ändamål, som omförmäles i 33 § i lagen om fattigvården den 14 juni 1918, eller ock vid stiftelse av allmännyttig natur, som idkar dylik vård, ävensom beträffande i vad mån annan befattningshavare vid ifrågavarande anstalter och kommunernas fattigvård i övrigt må bliva delaktig av pension genom statens försorg. De sakkunniga avgåvo yttrande och förslag i ämnet den 10 december 1921 samt, med anledning av mot detta förslag gjorda erinringar, nytt förslag den 13 december 1922. Det förra avsåg samtliga fast anställda befattningshavare vid dessa anstalter, det senare endast föreståndare och föreståndarinnor.

**Pensionsrätt
åt befattningshavare
vid vissa vårdanstalter.**

I anledning av inom riksdagen väckta motioner anhöll 1925 års riksdag (skrivelse nr 133), att Kungl. Maj:t måtte taga under överbäggande frågan om utsträckt pensionsrätt för befattningshavare inom fattigvård och barnavård samt efter den ytterligare utredning, som kunde finnas erforderlig, för riksdagen framlägga det förslag, vartill omständigheterna kunde föranleda. Riksdagen framhöll, att det såväl ur statsfinansiell synpunkt som med hänsyn till organisatoriska förhållanden syntes försiktigast att ej utsträcka pensioneringen till andra befattningshavare vid dessa anstalter än föreståndare och föreståndarinnor.

Efter erhållet bemyndigande tillkallade chefen för socialdepartementet en sakkunnig att biträda med den av riksdagen begärda utredningen.

Den sakkunniges förslag.

Den sakkunniges förslag bereder pensionsrätt i statens pensionsanstalt åt föreståndare, föreståndarinnor vid av staten, landsting, kommun eller annan samfällighet anordnad anstalt för vård av fattiga, sjuka, invalider, barn eller äldre.

De särskilda bestämmelser, som skulle gälla för dessa befattningshavare, innehålla i huvudpunkterna följande.

Då minimiårsavlöning icke fastställts för dessa befattningar genom författning, skulle de enligt § 5 regleras av statsmyndighet, innan de kunde förenas med pensionsrätt. Sådan reglering anses ej erforderlig beträffande befattning vid vårdanstalt, som anordnats av stat, landsting eller stad, som icke deltagar i landsting.

Tjänstepensionsunderlaget bestämmes av pensionsanstalten enligt de grunder, som i allmänhet gälla ifråga om enligt § 5 reglerade befattningar. Huvudbestämmelsen är, att pensionsunderlaget ej får överstiga $\frac{2}{3}$ av den fastställda minimiårsavlöningen i högsta lönegraden.

Familjepensionsunderlaget är 300 kronor + 20 procent av tjänstepensionsunderlaget.

Pensionsåldern är 65 år för män och 62 år för kvinnor.

För hel pension fordras 30 tjänstår. Om tjänstårens antal är lägre, bestämmes den avkortade pensionen efter försäkringsteknisk beräkning, vilket medför en starkare avkortning än om den skedde i förhållande till tjänstårens antal.

Tillstånd att kvarstå i tjänsten efter uppnådd pensionsålder må ej av huvudmannen beviljas, med mindre socialstyrelsen därtill lämnat sitt medgivande. Det må ej lämnas för mer än ett år i sänder och icke i något fall utsträckas utöver 5 år efter uppnådd pensionsålder.

Den, som uppnått en ålder, som med högst 5 år understiger pensionsåldern, och som i följd av försvagad hälsa eller minskad arbetsförmåga avgår från sin befattning, erhåller pension som beräknas försäkringstekniskt.

Befattningshavares familjepensionsavgift är enligt förslaget 20 procent av familjepensionsunderlaget för man och 1 procent för kvinna; dessa avgifter beräknas vara fullt tillräckliga. Den erforderliga tjänstepensionsavgiften beräknas vara 14 procent av tjänstepensionsunderlaget.

Beträffande engångsavgifter för retroaktiv tillämpning av pensionsanstaltens reglemente har den sakkunnige föreslagit att staten — i anslutning till vad som tidigare skett i liknande fall — skulle, under förutsättning att befattning regleras före ingången av år 1928, efterskänka hälften av den engångskostnad, som eljest skulle drabba huvudmannen. Något statsbidrag till befattningshavarens engångsavgift skulle däremot ej utgå.

Myndigheters yttranden.

Över den sakkunniges förslag hava yttranden avgivits av statskontoret, socialstyrelsen, pensionsanstaltens styrelse och statens fattigvårdsinspektör,

vilka samtliga tillstyrkt förslaget dock med vissa ändringar. Dessa avse huvudsakligen följande punkter.

1) Bland vårdanstalterna böra medtagas även anstalter för alkoholistvård. Detta föreslås av socialstyrelsen och statens fattigvårdsinspektör.

2) Bestämmelserna böra omfatta även stiftelse av allmännyttig natur, som utövar nu ifrågasvarande vårdverksamhet. Detta förordas av statskontoret och statens fattigvårdsinspektör, som påpeka att husmoder vid sådan stiftelse kan få pensionsrätt enligt § 60 i reglementet.

3) Statskontoret och pensionsanstaltens styrelse föreslå, att husmoder vid dessa vårdanstalter och stiftelser flyttas från § 60 till den §, som kommer att omfatta föreståndare och föreståndarinnor och att även husmödrar vid sådana vårdanstalter, som nu icke äro nämnda i § 60 c), få pensionsrätt.

4) Pensionsanstaltens styrelse förordar, att pensionsåldern för föreståndarinnor bör vara 60 år liksom den nu är för husmödrar. Statens fattigvårdsinspektör understryker även kraftigt, att pensionsåldern ej må sättas högre än 60 år i betraktande av det slitande arbete, som åligger dessa befattningshavare.

5) Socialstyrelsen uttalar den uppfattningen, att fråga om anstånd med avgång efter uppnådd pensionsålder bör beträffande befattningshavare vid alkoholistanstalt avgöras av socialstyrelsen, men beträffande andra anstalter av vederbörande länsstyrelse. Statens fattigvårdsinspektör anser, att prövningen bör överlämnas till honom efter hörande av vederbörande fattigvårds- och barnavårdskonsulenter, enär han med sin kännedom om förhållanden på anstaltsvårdens område bäst torde kunna bedöma dessa ofta ömtåliga frågor.

6) Pensionsanstaltens styrelse föreslår, att tjänstepensionsavgiften bestämmes till 5 procent för befattningshavare samt för landsting eller kommun, men till 9 procent för annan huvudman. Statens fattigvårdsinspektör påpekar, att åtskilliga föreståndarinnor (såsom husmödrar) hos andra huvudmän än landsting eller kommun intagits i pensionsanstalten enligt kap. VI mot lägre avgifter av huvudmännen än enligt förslaget.

7) Statens fattigvårdsinspektör gör anmärkning mot bestämmelsen, att minskning av huvudmans engångsavgift ej får ske, med mindre befattningen reglerats och anmälts för pensionsanstalten före utgången av år 1927. Han föreslår tidsfristens utsträckande till åtminstone två år.

Departementschefen har funnit önskvärt, att denna pensionsfråga löses i nära anslutning till den sakkunniges förslag. I fråga om de anmärkningar, som av de hörda myndigheterna framställts mot förslaget, har departementschefen anslutit sig till vad som ovan refererats under punkterna 1), 2), 4) och 7).

Departementschefen.

Beträffande punkt 3) ansluter sig departementschefen till statskontorets förslag, att husmödrar vid alla de vårdanstalter, vilkas föreståndare och före-

ståndarinnor avses av förslaget (även vid dem som nu icke nämnas i § 60 c), skola erhålla pensionsrätt. Detsamma synes böra gälla om sjuksköterskor.

Vad angår punkt 5), biträder departementschefen socialstyrelsens mening med den modifikation, att det bör föreskrivas, att länsstyrelsen skall inhämta yttrande av statens inspektör för fattigvård och barnavård.

Vad angår punkt 6), anser departementschefen, att tjänstepensionsavgiften bör bestämmas till 5 procent för såväl befattningshavare som huvudman, vilket överensstämmer med vad som redan gäller i fråga om husmoderbefattningar.

I olikhet med den sakkunnige anser departementschefen, att alla befattningar böra regleras, innan de förenas med pensionsrätt.

Det synes departementschefen lämpligt, att ifrågavarande föreståndare och föreståndarinnor inordnas i reglementets kap. VI, dit husmödrarna nu höra. Bestämmelserna hava ansetts böra träda i kraft den 1 januari 1927.

Antalet befattningshavare, som kunna komma att omfattas av den föreslagna pensioneringen, har beräknats till 210. Under första tillämpningsåret kommer statens bidrag till deras pensionsavgifter att uppgå till 4,000 kronor och statens ränta på de eftersänkta engångsavgifterna till 8,000 kronor, allt under förutsättning att alla dessa befattningshavare genast omfattas av pensioneringen.

Beträffande frågan, huruvida de föreslagna pensionsunderlagen böra med avseende å de tilläggsförmåner, som därå borde få åtnjutas, betraktas såsom nyreglerade eller oreglerade, har departementschefen i likhet med den sakkunnige ansett pensionerna vara att anse såsom nyreglerade. Till stöd härfor har departementschefen anfört följande:

»Nu ifrågavarande befattningars avlöningsförmåner komma att regleras enligt § 5 för beredande av pensionsrätt i statsanstalten. Det bör alltså kunna antagas, att avlöningarna avvägas efter nuvarande förhållanden. Pensionsanstalten äger att bestämma pensionsunderlaget efter den reglerade lönen, dock med iakttagande att det icke blir högre, än att det står i skäligt förhållande till pensionsunderlaget för jämförlig befattning i statens tjänst eller med pensionsrätt i anstalten. Vid denna jämförelse bör pensionsanstalten taga hänsyn till om pensionen i den tjänst varmed jämförelsen göres är oreglerad, och vara oförhindrad att sätta pensionsunderlaget lika med denna tjänsts pensionsunderlag, ökat med författningens enligt pensionstillägg och pensionsförhöjning, därest den nyreglerade befattningens avlöningsförmåner äro så höga, att de motsvara det sålunda bestämda pensionsunderlaget. Huvudmannen kan alltså genom att vid befattningens reglering bestämma avlöningen tillräckligt hög bereda befattningshavaren pension, som svarar mot den pension, jämte eventuellt pensionstillägg och pensionsförhöjning, som tillkommer innehavaren av jämförlig befattning i statens tjänst eller med pensionsrätt i statsanstalten. Pensionen är därför att betrakta som reglerad, även om densamma icke blir så hög, som nu sades, därför att huvudmannen reglerar avlöningen till lägre belopp än som gäller för jämförlig befattningshavare i ett nyreglerat statens verk.»

Pensionering av lasarettsläkare handhaves för närvarande av lasarettsläkarnas pensionskassa, vars reglemente fastställdes den 13 november 1903 och som började sin verksamhet den 1 januari 1904.

Pensionsåldern är 65 år. Pensionen är 4,000 kronor, oberoende av tjänstarens antal. Vid avgång i förtid på grund av sjukdom eller försvagad hälsa utgår avkortad pension. Rätt till familjepension finnes icke. Kassan förvaltas av styrelsen för statens pensionsanstalt. Samtidigt med fastställandet av kassans reglemente utfärdades en kungörelse, enligt vilken lasarettsläkare, som den 1 januari 1904 var mer än 45 år gammal och därför icke berättigad till inträde i kassan, under vissa villkor erhöi rätt till en pension vid 65 års ålder av 3,000 kronor, därav 1,500 kronor skulle betalas av vederbörande landsting eller stad och 1,500 kronor av staten.

Svenska lasarettsläkarföreningen har år 1921 gjort framställning, att bättre pensioner måtte beredas lasarettsläkarna, därigenom att de finge pensionsrätt i statens pensionsanstalt, svarande mot ett tjänstepensionsunderlag av 6,000 kronor och ett familjepensionsunderlag av 1,500 kronor. Lasarettsläkarnas pensionskassa skulle enligt föreningens hemställan indragas i pensionsanstalten och dess överskott tillgodoräknas delägarna till bestridande av engångsavgiften för familjepensioneringen.

Svenska sanatorieläkarföreningen hemställde samma år om pensionsrätt i statens pensionsanstalt åt överläkarna vid samtliga av landsting och städer — med undantag av Stockholm och Göteborg — underhållna vårdanstalter för lungtuberkulösa, vilka äro underställda tuberkulossjukhusstadgan, ävensom överläkaren vid svenska livförsäkringsbolags sanatorieföreningens sanatorium. Föreningen föreslog samma pensionsunderlag som de av lasarettsläkarföreningen föreslagna.

Över dessa ansökningar hava yttranden avgivits av åtskilliga myndigheter. På uppdrag av chefen för socialdepartementet har ovannämnde sakkunnige utarbetat förslag till ordnande av dessa pensionsfrågor. Detta förslags huvudbestämmelser äro följande.

Lasarettsläkarnas pensionskassa indrages den 1 januari 1927 i statens pensionsanstalt, som övertager dess tillgångar och förbindelser till pensionärer och delägare. Om delägare före den 1 juli 1927 anmäler sig vilja kvarstå vid pensionsrätt enligt kassans reglemente, bibehåller han sina rättigheter och skyldigheter enligt detsamma, dock med viss höjning av pensionen, motsvarande hans beräknade andel i kassans överskott.

Den sakkunniges förslag.

Kassans delägare, som icke göra sådan anmälan, få pensionsrätt för sig och sina efterlevande enligt särskilda bestämmelser i pensionsanstaltens reglemente. Pensionsrätt i statsanstalten enligt dessa bestämmelser beredes jämväl åt följande befattningshavare:

a) den som efter utgången av år 1926 av Kungl. Maj:t utnämnes till tjänst, vilken skulle medfört delaktighet i lasarettsläkarnas pensionskassa,

b) av Kungl. Maj:t utnämnd överläkare vid statsunderstödd vårdanstalt, som avses i stadgan om tuberkulossjukhus och som äges samt helt eller delvis underhålles av landsting eller stad, som icke deltagar i landsting,

c) överläkare vid sanatorium, som äges av svenska livförsäkringsbolags sanatorieförening.

Undantagna äro dock läkarna vid de kommunala sjukvårdsinrättningarna i Stockholm och Göteborg, vid Stockholms stads och läns sjukhus, vid sjukhusen i Uppsala och Lund ävensom överläkarna vid av Stockholms stad eller Göteborgs stad underhållna vårdanstalter för lungtuberkulösa och vid de sanatorier, som ägas av Konung Oscar II:s jubileumsfond.

För i a) eller b) nämnd läkarbefattning fordras icke någon reglering enligt § 5 av anstaltens reglemente. Däremot fordras sådan reglering beträffande den i c) omförmälda befattningen.

Tjänstepensionsunderlaget föreslås till 6,000 kronor för i a) eller b) nämnd befattning. För den i c) nämnda befattningen bestämmes det enligt för statsanstalten vanliga regler beträffande enligt § 5 reglerade befattningar, dock högst till 6,000 kronor.

Familjepensionsunderlaget är 300 kronor + 20 procent av tjänstepensionsunderlaget.

Pensionsåldern är 65 år för man och 62 år för kvinna. För hel pension fordras 30 tjänstår. Vid mindre antal tjänstår avkortas pensionen enligt försäkringsteknisk beräkning.

Anstånd med avgång efter uppnådd pensionsålder må ej lämnas av huvudmannen utan medicinalstyrelsens medgivande.

Den som uppnått en ålder, som med högst 5 år understiger pensionsåldern, och på grund av försvagad hälsa eller minskad arbetsförmåga avgår från sin befattning, erhåller pension, som beräknas försäkringstekniskt.

Befattningshavares familjepensionsavgift är 20 procent (1 procent för kvinna) av familjepensionsunderlaget. Denna avgift beräknas vara fullt tillräcklig. Hans tjänstepensionsavgift är 6 procent av tjänstepensionsunderlaget. Huvudmannens avgift är 4 procent av detsamma; dock är den dubbel så stor för svenska livförsäkringsbolags sanatorieförening. Den totala erforderliga tjänstepensionsavgiften beräknas vara 14 procent (beräknad efter en räntefot av 4 procent).

I fråga om engångsavgiften för befattningshavare, som icke varit delägare i lasarettsläkarnas pensionskassa, föreslås det, att staten skall efterskänka hälften av huvudmannens (ej befattningshavarens) engångsavgift enligt § 9 mom. 1, under förutsättning att befattningen anmäles för pensionsanstalten före den 1 januari 1928.

Departementschefen.

Departementschefen har i huvudsak anslutit sig till den sakkunniges förslag, dock med vissa av framställda erinringar föranledda jämkningar. Sålunda har departementschefen ansett tjänstepensionsavgiften böra bestämmas

till 5 procent av pensionsunderlaget för såväl befattningshavare som huvudmän, med undantag för svenska livförsäkringsbolags sanatorieförening, vars avgift skulle utgöra 9 procent. Departementschefen har ej funnit anledning föreligga att efterskänka någon del av nämnda sanatorieförenings engångsavgift.

I fråga om övergångsstadgandena för delägare i lasarettsläkarnas pensionskassa har departementschefen anfört följande:

«Jag föreslår, att denna kassa indrages i statsanstalten den 1 juli 1926. Denna indragning skall dock icke medföra någon ändring i delägarnas skyldigheter och rättigheter förr än efter utgången av år 1926. Och den, som utnämnes till lasarettsläkare under senare hälften av detta år, erhåller samma villkor i statsanstalten, som han skulle haft i kassan. Dessa delägare hava rätt att före årets utgång anmäla, att de önska kvarstå på kassans villkor.

Om sådan anmälan icke göres, blir statsanstaltens reglemente gällande för befattningshavaren från den 1 januari 1927, dock med följande modifieringar i fråga om tjänstepensionsrätten.

Delägare i lasarettsläkarnas pensionskassa har rätt till 4,000 kronors pension vid 65 års ålder oberoende av tjänstarens antal. Härför erlægges för och av honom dels en grundavgift av 200 kronor, dels viss tilläggsavgift. Jag föreslår, att han får bibehålla rätt till denna pension, dock med sådant avdrag, som motsvarar de tilläggsavgifter, som skulle varit att ytterligare erlægga av och för honom, om kassans reglemente fortfarande varit gällande; om han vill betala dessa återstående tilläggsavgifter, står det honom fritt, och nämnda reduktion av pensionen sker då icke. Utöver denna pension får han rätt till den pension, som enligt pensionsanstaltens reglemente svarar mot ett tjänstepensionsunderlag av 2,000 kronor. Vid sistnämnda pensions beräkning tillgodoräknas honom tjänstår från 35 års ålder eller den högre ålder, då han fick lasarettsläkarbefattning.

Engångsavgift för delägaren beräknas efter ett tjänstepensionsunderlag av 2,000 kronor och utan hänsyn till familjepensionsrätten. Staten efterskänker hälften av den del av avgiften, för vilken huvudmannen icke äger att uttaga ersättning genom löneavdrag av befattningshavaren.

Att engångsavgift ej beräknas för hela tjänstepensionsrätten utan endast för den som svarar mot 2,000 kronors pensionsunderlag beror tydligen därpå att pensionsanstalten övertager från kassan premiereserven för den andra delen.

Att engångsavgift ej beräknas för familjepensionsrätten beror därpå att pensionsanstalten övertager från kassan större tillgångar än som motsvarar dess premiereserv. Överskottet beräknas vara ungefär 200,000 kronor. Till täckande av engångsavgift för familjepensionsrätten åtgår ungefär hälften av detta överskott.

Av återstående överskott disponeras enligt förslaget en mindre del på följande sätt.

Den, som den 31 december 1926 åtnjuter pension enligt kassans villkor, får bibehålla denna pension även därefter, dock med den höjning därav, som beräknas motsvara den på kassans premiereserv för honom belöpande andelen i kassans överskott. Liknande bestämmelse föreslås med avseende på delägare, som före den 1 januari 1927 anmäler sig vilja kvarstå på kassans villkor.

Återstående överskott tillfaller pensionsanstalten.

Vad jag sålunda föreslår i fråga om användningen av kassans överskott överensstämmer med vad lasarettsläkarnas förening och medicinalstyrelsen föreslagit. Statskontoret och en del av landstingen hava däremot ansett, att överskottet borde användas till gäldande av engångsavgifterna för tjänstepensionerna på sådant sätt, att såväl befattningshavarnas som huvudmännens och statens avgifter därigenom minskades. Enligt min åsikt kunna emellertid huvudmännen icke göra anspråk på någon andel i överskottet, då de erhålla mer än fullgod ersättning därför genom att staten övertager hälften av deras engångsavgifter. Och staten får enligt mitt förslag ungefär hälften av överskottet. Att befattningshavarnas andel i detsamma disponeras för betalning av deras engångsavgifter för familjepensioneringen och ej för tjänstepensioneringen, synes mig icke kunna ge anledning till någon erinran, då de själva önskat denna användning.»

Pensioneringen beräknas komma att omfatta 111 lasarettsläkare och 25 överläkare vid tuberkulossjukhus. Under första tillämpningsåret kommer statens bidrag till deras pensionsavgifter att uppgå till 8,500 kronor samt statens ränta å de eftersänkta engångsavgifterna till 8,000 kronor, allt under förutsättning att alla dessa läkare genast omfattas av pensioneringen.

Departementschefen har på anförda skäl ansett de föreslagna pensionsbepäringarna vara att betrakta såsom nyreglerade utom i fråga om förutvarande delägare i lasarettsläkarnas pensionskassa, som kvarstå på kassans villkor.

**Indragning
av lärarnas
vid elemen-
tarläroverken
nya änke- och
pupillkassa.**

Frågan om förbättring av pensionerna åt efterlevande efter delägarna i elementarlärarnas nya änke- och pupillkassa, vars reglemente stadfästes den 8 december 1911 (nr 155), har sedan flera år varit föremål för framställningar och utredningar. Av chefen för ecklesiastikdepartementet jämlikt nådigt bemyndigande tillkallade sakkunniga framlade förslag i ärendet den 13 december 1922. Då tiden befanns för kort för att tillåta ett definitivt ställningstagande till frågan, framlades i proposition till 1923 års riksdag (nr 221) endast förslag om en provisorisk höjning av utgående pensioner. Denna proposition bifölls och sådan förhöjning har därefter utgått.

**De sakkun-
nigas förslag.**

Nyssnämnda sakkunnigas förslag innebär, att ifrågavarande kassa indrages i statens pensionsanstalt. Genom sådan indragning skulle vinnas fördelen av ökad soliditet, förenkling i förvaltningsbestyren samt likformighet i familjepensioneringen mellan elementarläroverkens och den allmänna folkundervisningens lärarpersonal.

Enligt statsanstaltens reglemente är befattnings familjepensionsunderlag alltid 300 kronor + 20 procent av tjänstepensionsunderlaget. I regel är änkas pension lika med befattningens familjepensionsunderlag och barnpensionerna vissa procent därav. En jämförelse mellan de nu gällande och de föreslagna änkepensionerna ställer sig på följande sätt:

Befattning	Delaktighetsbelopp i kassan	Änkepension	
		enligt nu gällande reglemente	enligt statsanstaltens reglemente
Rektor vid högre allmänt läroverk	4,000	900	1,420
Lektor	4,000	900	1,220
Rektor vid realskola	3,700	840	1,220
Adjunkt	3,400	780	1,100

Genom ovannämnda beslut av riksdagen hava de reglementsensliga pensionerna provisoriskt höjts med 200 kronor.

Delägnares årsavgift är nu dels under tjänstetiden 3 procent av delaktighetsbeloppet, dels efter avgång med pension 2 procent av detsamma.

Kassan åtnjuter ett statsbidrag av 157,267 kronor, vilket beviljats delvis som ersättning för den tjänst- och nådårsrätt, som tidigare tillkommit elementarlärarna. När nya befattningar inrättats, har det förut beviljade statsbidraget höjts. De sakkunniga hava vid avgiftsberäkningen utgått från att befattningshavarna fortfarande skulle åtnjuta statsbidrag och att deras avgifter skulle så bestämmas, att summan av de erforderliga statsbidragen för nuvarande befattningar ej bleve större än det nu till kassan utgående bidraget. De hava funnit, att befattningshavarens avgift under dessa förutsättningar kan sättas till 3,9 procent av tjänstepensionsunderlaget och statsbidraget till 67 kronor + 0,8 procent av tjänstepensionsunderlaget. För säkerhets skull höja de avgiften till 4 procent.

Enligt förslaget skall familjepensioneringen omfatta även lärare vid tekniska fackskolor och tekniska gymnasier, under det nuvarande reglemente för kassan endast nämner tekniska elementarskolor. Även föreslås utvidgning till de ordinarie kvinnliga lärarna, för vilka avgiften föreslås skola vara $\frac{1}{6}$ procent av tjänstepensionsunderlaget och familjepensionsunderlaget lika med manlig befattningshavares. Dessa avgifter beräknas vara tillräckliga utan statsbidrag.

De sakkunniga visa, att, om deras förslag varit genomfört den 1 januari 1922, skulle kassan då haft ett överskott av ungefär 1,000,000 kronor. Om då en löneroglering varit genomförd, som placerat lärarna i de lönegrader, som de själva begärt, och alltså tjänstepensionsunderlagen samt i följd därav familjepensionsunderlagen väsentligt höjts, beräkna de sakkunniga, att kassan likväl skulle haft ett odisponerat överskott av mer än 500,000 kronor.

Departementschefen, som ansett frågans lösning icke böra uppskjutas i avvaktan på en allmän reform av statstjänstemännens familjepensionering, har i huvudsak anslutit sig till de sakkunnigas förslag. Departementschefen anför i frågan bland annat följande:

Departementschefen.

»När folkskollärarnas änke- och pupillkassa indrogs i statsanstalten, gjordes en försäkringsteknisk utredning, enligt vilken de tillgångar, som stats-

anstalten övertog, voro tillräckliga att täcka anstaltens övertagna förbindelser, beräknade efter de tjänstepensionsunderlag, som faststälts i den vid samma tid beslutade löneregleringen för folkskollärarna. Något överskott fanns ej.

För de lärarkärer, som hava delaktighet i elementarlärarnas änke- och pupillkassa, har förslag till ny lönereglering utarbetats av lärarnas löne-kommitté, vars betänkande avgivits den 15 augusti 1923. Men frågan har av statsfinansiella skäl uppskjutits. Hade den föreslagna löneregleringen genomförts, medan änke- och pupillkassan ännu är självständig, och hade enligt kassans reglemente familjepensionsunderlagen varit bestämda till 300 kronor + 20 procent av tjänstepensionsunderlagen, skulle dess tillgångar tagits i anspråk till höjande av familjepensionsunderlagen. Det synes därför riktigt, att det överskott, som vid kassans indragning finnes, i första hand reserveras till att täcka den höjning av statsanstaltens ansvarighet, som kommer att ske, när nästa lönereglering sker.

Enligt de sakkunnigas beräkning kommer emellertid kassans överskott att bli väsentligt större än det belopp, som behövs för nästa lönereglering. Det synes då billigt, att vad som efter densamma finnes kvar av överskottet må reserveras för ifrågavarande lärarkärer såsom en regleringsfond till förbättring av deras familjepensioner. Om så ej skedde skulle denna änkekassas intagningsvillkor bli ogynnsammare än de, som beviljades folkskollärarnas änkekassa, vilken ej lämnade något överskott utöver vad som motsvarade den övertagna ansvarigheten.

I § 34 b) av statsanstaltens reglemente föreskrives, att i vissa fall familjepension skall beräknas försäkringstekniskt. Vid tillämpning av denna föreskrift på nu ifrågavarande befattningshavare, skall sådan beräkning ske, om den avlidne börjat räkna tjänstår för pension först efter fyllda 32 år. Genom beräkningen nedsättes familjepensionen på sådant sätt, att den motsvarar den årsavgift, som skulle varit tillräcklig för full familjepension, om den erlagts från 32 års ålder. Föreskriften är motiverad av att det ej fordras någon retroaktivavgift av den, som börjar avgiftsbetalningen vid högre ålder. Då det ej finnes någon dylik bestämmelse i kassans reglemente, ehuru ej heller enligt detta retroaktivavgift kräves, har denna föreskrift väckt starka betänkligheter bland lärarna. Och skolöverstyrelsen yrkade, att densamma icke borde äga tillämpning på nu ifrågavarande befattningar. I ett senare utlåtande har skolöverstyrelsen hemställt, att om detta yrkande ej kunde bifallas, kassans överskott finge disponeras till kompensation av genom sådan beräkning föranledd minskning.

Jag anser mig icke kunna tillstyrka, att nämnda föreskrift upphäves beträffande dessa lärare, med mindre det vid en blivande revision av statsanstaltens reglemente skulle befinnas, att den kan och bör upphävas även beträffande vissa andra befattningshavargrupper, t. ex. folkskollärarna. Däremot ansluter jag mig till skolöverstyrelsens senare hemställan, att kassans överskott må användas till att bereda kompensation för av föreskriften föranledd nedsättning av pensionen åt efterlevande efter nuvarande delägare. Det framgår av de sakkunnigas beräkning, att överskottet är så stort, att det härigenom beredes befattningshavarna säker utsikt, att full familjepension skall komma att utgå, oberoende av befattningshavarnas ålder vid tjänst-årsberäkningens början. Rätten att få fyllnadspension synes böra utsträckas även till efterlevande efter lärare, som utnämnts efter kassans indragning men före nästa lönereglering för elementarlärarna.»

Kassans indragning i statsanstalten har föreslagits böra ske den 1 juli 1926.

Då även de nya familjepensionsunderlagen bestämmas efter avlöningsförmåner, vilkas reglering uppskjutits, hava pensionerna ansetts allt fortfarande böra betraktas som oreglerade utom beträffande pensioner enligt föreslagna nya grunder åt efterlevande efter chef, ledamot och byråchef i skolöverstyrelsen.

Delägare i dövstumlärares pensionsanstalt äro föreståndare och lärare vid

a) dövstumskolor, inrättade av skoldistrikt enligt lagen av den 31 maj 1889, samt vissa enskilda dövstumundervisningsanstalter,

b) folkhögskolor,

c) sinnesslöanstalter,

d) vanförestalter.

Lärare i övningsämnen eller slöjd vid dövstumskolor äro dock uteslutna från delaktighet. Endast »ordinarie» eller »fast anställda» lärare kunna bli delägare.

Hel pension utgår i regel med $\frac{3}{4}$ av delägarens delaktighetsbelopp. Detta är för föreståndare och ämneslärare vid folkhögskola lika med den kontanta lönen i högsta lönegraden enligt gällande bestämmelser angående deras minimiavlönning samt för övningslärare vid sådan skola lika med den reglerade lönen. För övriga delägare må delaktighetsbeloppet ej bestämmas högre än hans kontanta lön i högsta lönegraden samt ej heller högre och med visst undantag ej heller lägre än följande belopp:

a) vid dövstumskolor:

lägst 3,200 högst 4,500 kronor för manlig föreståndare

» 1,600 » 3,000 » » kvinnlig »

» 1,600 » 3,000 » » manlig lärare

» 1,200 » 2,000 » » kvinnlig »

b) vid sinnesslöanstalter:

lägst 3,200 högst 4,000 kronor för manlig föreståndare*)

» 1,600 » 2,000 kronor för kvinnlig föreståndare

» 1,000 » 1,600 » » manlig eller kvinnlig lärare.

c) vid vanförestalter:

lägst 1,600 högst 2,000 kronor för kvinnlig föreståndare

» 1,000 » 1,600 » » manlig eller kvinnlig lärare.

Under det folkhögskollärares delaktighetsbelopp äro avpassade efter deras nuvarande löneförmåner, är detta icke fallet med de övriga delägarnas. Även de högsta medgivna delaktighetsbeloppen äro ofta avsevärt lägre än de nu utgående kontanta lönerna. I följd härav hava dessa lärarkårer

*) För manlig föreståndare vid arbetshem gälla samma gränobelopp som för kvinnlig föreståndare.

upprepade gånger begärt, att bestämmelserna skulle ändras, framställningar som vunnit skolöverstyrelsens stöd.

Skolöverstyrelsen har i skrivelse av den 14 november 1922 hemställt, att, därest ej proposition till 1923 års riksdag framlades om dövstumundervisningens förstatligande, högsta delaktighetsbeloppen för dövstumlärarna måtte sättas lika med minimiavlöningen i högsta lönegraden eller

6,000	kronor	för	manlig	föreståndare,
5,000	»	»	kvinnlig	»
5,000	»	»	manlig	lärare
4,000	»	»	kvinnlig	»

Sedermåra har med stöd av en inom skolöverstyrelsen verkställd utredning om löneförhållandena under hand av styrelsen föreslagits, att de högsta delaktighetsbeloppen för övriga ovan nämnda lärare skulle höjas till 5,000 kronor för manlig föreståndare vid sinnesslöanstalt, 4,000 » » kvinnlig » » » eller vanföreståndare, 2,500 » » manlig eller kvinnlig lärare vid sinnesslöanstalt eller vanföreståndare.

Frågan om omorganisation av dövstumlärares pensionsanstalt har behandlats av särskilda år 1920 tillkallade sakkunniga. Deras betänkande avgavs den 30 december 1922 och innehåller i huvudsak följande.

Sakkunnigas
förslag.

De sakkunniga föreslå, att dövstumlärares pensionsanstalt inordnas i statens pensionsanstalt. De befattningar, som äga delaktighet i den förra eller enligt dess reglemente framdeles kunna få det, skola alltså kunna förenas med pensionsrätt i den senare. De sakkunniga föreslå denna rätts utsträckning till sådana lärarbefattningar vid ifrågakvarande läroanstalter, som icke haft tillträde till dövstumlärares pensionsanstalt, samt till lärarbefattning vid anstalter för vård och undervisning av blinda.

För föreståndare, fast anställda ämneslärare samt vissa extra ordinarie och vikarierande ämneslärare vid folkhögskolor har minimiårsavlöning fastställts i författning. Detta är däremot icke fallet i fråga om övriga lärare. Enligt § 5 i statsanstaltens reglemente skola därför dessas befattningar regleras, innan de kunna förenas med pensionsrätt i statsanstalten. Därutöver bör ej annat villkor fordras, än att läroanstalten åtnjuta statsunderstöd. Fastställelse av reglering torde böra meddelas av skolöverstyrelsen.

Enligt förslaget skall pensionsåldern vara 65 år för manlig och 60 år för kvinnlig befattningshavare och antalet tjänstår för hel pension 33 år. Avkortning skall ske i förhållande till antalet felande tjänstår.

Tjänstepensionsunderlaget föreslås skola vara $\frac{2}{3}$ av den fastställda minimiårsavlöningen i högsta lönegraden. Befattningshavare och huvudmän skola erlagga tjänstepensionsavgifter, som stå i samma förhållande till hel pension som enligt nu gällande reglemente för dövstumlärares pensionsanstalt,

nämligen $3\frac{1}{3}$ procent, respektive $6\frac{2}{3}$ procent av tjänstepensionsunderlaget. Dessa avgifter beräknas vara tillräckliga.

Övergångsbestämmelser föreslås i syfte att förebygga, att någon nuvarande befattningshavare blir lidande på pensionsregleringen.

Statskontoret och pensionsanstaltens styrelse hava tillstyrkt sakkunnigas förslag med vissa ändringar i detaljer.

Myndig-
heternas
yttranden.

Skolöverstyrelsen däremot — som synes utgå ifrån att dövstumlära-
rnas pensionsanstalt först i samband med dövstumundervisningens förstatligande lämpligen borde inordnas i statsanstalten — förordar i princip förslaget men tillstyrker ytterligare utredning i frågan. I avvaktan därpå bör enligt överstyrelsens mening den av överstyrelsen föreslagna höjningen av delaktighetsbeloppen göras genom ändring i reglementet för dövstumlära-
rnas pensionsanstalt. Till motivering anföres huvudsakligen följande.

Enligt de sakkunnigas förslag blir pensionsunderlagets höjning beroende av att huvudmännen reglera befattningarna. Men det kan ej utan vidare förutsättas, att t. ex. alla dövstumskoldistrikt skola vara beredda att utan dröjsmål gripa sig an med sådan reglering, som är en tidsödande och icke sällan ganska svårlöst angelägenhet med ingående förhandlingar mellan huvudmannen och vederbörande statsmyndighet angående befattningshavar-
nas behörighets-, anställnings-, tjänstgörings- och lönevillkor. Det synes därför skolöverstyrelsen, att vid indragningen av dövstumlära-
rnas pensionsanstalt sådana bestämmelser böra träffas, att behovet av särskild reglering i största möjliga utsträckning kan undvikas.

Dessutom gör skolöverstyrelsen anmärkning mot vissa detaljer i förslaget, främst pensionsålderns höjning från 60 till 65 år. Överstyrelsen erinrar om att pensionsåldern för folkhögskollärarna år 1913 sänktes från 65 till 60 år och finner dess höjning icke motiverad, utan tvärtom synnerligen be-
tänklig ur undervisningens synpunkt.

Departementschefen har funnit, att denna frågas lösning ej bör uppskjutas längre och att den bör ske i överensstämmelse med de sakkunnigas förslag, dock med vissa ändringar däri. Pensionsåldern har ansetts böra fortfarande vara 60 år för såväl manlig som kvinnlig lärare.

Departement-
schefen.

Skolöverstyrelsens önskemål att regleringen av ifrågavarande tjänster kunde så vitt möjligt undvikas har departementschefen ansett böra tillmötesgås. Härom samt beträffande förslaget i övrigt anför departementschefen bland annat:

»Vad angår dövstumskolorna är det att märka, att 1889 års lag om dövstum-
undervisningen innehåller sådana bestämmelser angående de »ordinarie» lärar-
nas behörighets-, anställnings- och tjänstgöringsvillkor, att regleringen endast skulle komma att avse avlöningen. Då det nu ej är avsikten att ställa några fordringar på skoldistriktet med avseende på avlöningen utöver dem, som

redan äro uppfyllda, utan endast att bereda lärarna pensioner, som äro avpassade efter redan beviljade löneförmåner, synes det ej erforderligt att fordra någon reglering. Jag föreslår därför, att dövstumskola må kunna utan reglering få ordinarie tjänst förenad med rätt till pension i statsanstalten efter ett tjänstepensionsunderlag, som ej överstiger $\frac{3}{4}$ av det högsta delaktighetsbelopp, som skolöverstyrelsen föreslagit för tjänsten. Högsta tjänstepensionsunderlaget blir alltså:

4,500	kronor	för	manlig	föreståndare	vid	dövstumskola
3,750	»	»	kvinnlig	»	»	»
3,750	»	»	manlig	lärare	»	»
3,000	»	»	kvinnlig	»	»	»

I fråga om sinnesslö- och vanförestalter finnes det däremot icke i lag eller författning några bestämmelser angående lärarnas behörighets-, anställnings- eller tjänstgöringsvillkor utöver stadgandet i reglementet för dövstumslärarnas pensionsanstalt, att de skola vara anställda för visst antal år eller tills vidare med ömsesidig uppsägningsrätt. Vid sådant förhållande synes det mig icke kunna ifrågasättas, att staten skulle bereda dessa lärare väsentligt höjda pensioner utan att erhålla inflytande på nämnda villkor. Men däremot finnes det intet hinder att överflytta dessa anstalters lärares pensionsrätt från dövstumslärarnas pensionsanstalt till statsanstalten utan tjänstereglering, om ingen höjning av pensionsrätten sker. Jag föreslår alltså, att reglering enligt § 5 i statsanstaltens reglemente skall fordras i fråga om lärarbefattning vid sinnesslö- eller vanförestalt, endast om huvudmannen önskar höja pensionsrätten eller om befattningen ej förut varit förenad med pensionsrätt i dövstumslärarnas pensionsanstalt.

På detta sätt vinnes en mjuk övergång från den gamla till den nya ordningen. Särskilt må framhållas att det synes lämpligt att undvika tjänsteregleringar vid dövstumskolorna, enär frågan om dövstumundervisningens förstatligande sannolikt inom kort måste finna sin lösning. Skolöverstyrelsen har upprepade gånger gjort framställning om sådan reform av denna undervisning. Även efter förstatligandet böra lärarna hava pensionsrätt i statsanstalten. Men det synes icke lämpligt att genom reglering av enskilda tjänster föregripa den allmänna tjänstereglering, som torde vara att vänta i samband med statens övertagande av dövstumundervisningen.

Därjämte vill jag framhålla önskvärdheten av att, såsom även de sakkunniga föreslagit, jämväl extra ordinarie lärare och vikarier vid här ifrågasvarande undervisningsanstalter erhålla möjlighet till pensionsrätt under samma villkor, som gälla för de i kap. IV av statsanstaltens reglemente nu omfördälda befattningshavare, samt att lärare i övningsämnen vid blind- och dövstumskolor i fråga om pensionsrätt jämställas med ämneslärare.

Jag tänker mig, att statsanstalten skall övertaga dövstumslärarnas pensionsanstalts förbindelser den 1 juli 1926 utan ändring av delägarnas eller huvudmannens rättigheter och skyldigheter. Huvudman för dövstumskola skall dock äga rätt att före den 1 januari 1927 höja befattningsdelaktighetsbelopp intill de maximibelopp, som skolöverstyrelsen föreslagit för föreståndare och lärare vid dövstumskolor. För denna höjning skall ingen annan engångsavgift krävas än den som svarar mot höjningen av familjepensionsrätten.

Delägare i dövstumslärarnas pensionsanstalt skall äga rätt att före den 1 januari 1927 anmäla, att han önskar bibehålla sina rättigheter och skyldig-

heter enligt nämnda anstalts reglemente (eventuellt med nämnd höjning av delaktighetsbeloppet). Om sådan anmälan icke sker, skall statsanstaltens reglemente bliva gällande för befattningshavaren från den 1 januari 1927 och hans tjänstepensionsunderlag vara lika med $\frac{3}{4}$ av hans förra delaktighetsbelopp. Om detta före nämnda dag höjts intill ovan angivna maximibelopp, må det genom reglering av huvudmannen enligt § 5 ej sedermera höjas.

Om befattnings tjänstepensionsunderlag höjes efter nämnda dag men före den 1 januari 1929, synes det mig likaledes billigt, att staten efterskänker huvudmannens hela engångsavgift för tjänstepensionens förhöjning och sålunda kräver endast den engångsavgift, som motsvarar befattningshavarens andel i kostnaden för tjänstepensionens förhöjning samt hela kostnaden för familjepensionens förhöjning. För denna engångsavgift äger huvudmannen enligt § 9 mom. 2 uttaga ersättning av befattningshavaren genom löneavdrag, som bestämmas av pensionsanstalten. Denna lindring i huvudmannens engångsavgift överensstämmer med vad som beviljats i fråga om övriga lärarbefattningar, som omförmålas i kap. IV.

Om befattning anmäles först efter den 1 januari 1929 för beredande av pensionsrätt i statsanstalten, föreslår jag även samma lindring i huvudmannens engångsavgift, som beviljats med avseende på övriga till detta kap. IV hörande lärarbefattningar. Den innebär att staten efterskänker hälften av den engångsavgift, för vilken huvudmannen icke äger rätt till ersättning av befattningshavaren.»

Vad angår statens kostnad för pensionsregleringen erfordras icke något bidrag till pensionsavgifterna, enär de beräknas vara tillräckliga. Om alla lärarbefattningar vid dövstumskolor, sinnesslö- och vanförestalter reglerades och lönerna bestämdes till belopp, som huvudmännen i infordrade uppgifter ansett skäliga, beräknas räntan på statens engångskostnad för tjänstepensionernas förhöjning bliva 20,000 kronor om året.

Beträffande frågan om pensionerna äro att anse som reglerade eller ej, har departementschefen, under erinran om vad som yttrats beträffande befattningshavare vid vissa vårdanstalter, anfört följande.

»Enligt 1925 års bestämmelser är pension från dövstumslärarnas pensionsanstalt att anse som oregerad. Detsamma bör därför gälla om pension från statsanstalten i befattning, som varit förenad med delaktighet i dövstumslärarnas pensionsanstalt och som icke erhållit högre pensionsunderlag i statsanstalten än $\frac{3}{4}$ av dess förra delaktighetsbelopp. Det bör även gälla om dövstumslärarbefattning, vars pensionsunderlag visserligen höjts, men dock ej överstiger $\frac{3}{4}$ av de maximibelopp, intill vilka delaktighetsbeloppen enligt förslaget kunna höjas före utgången av år 1926. Dessa motsvara nämligen nuvarande minimilöner och det är enligt förslaget, av förut angivna skäl, icke medgivet huvudmännen att genom reglering få pensionsunderlagen ytterligare höjda.

Om lärarbefattning vid annan anstalt än dövstumskola, som haft delaktighet i dövstumslärarnas pensionsanstalt, blivit nyreglerad genom befattning eller enligt § 5, är pension i densamma att betrakta som reglerad. Detsamma gäller om sådan lärarbefattning, vid dövstumskola eller annan anstalt, som icke haft delaktighet i dövstumslärarnas pensionsanstalt och därför måst nyregleras för inträde i statsanstalten.»

**Pensionsrätt
åt lärare vid
fortsättnings-
skolor och
anstalter för
yrkesunder-
visning.**

**De sakkun-
nigas förslag.**

Tillkallade sakkunniga för utredning rörande pensionsförhållandena för lärare vid fortsättningsskolor och yrkesundervisningsanstalter hava föreslagit, att ifrågavarande lärare skola erhålla pensionsrätt i statens pensionsanstalt och inordnas i kap. IV av dess reglemente, vilket kapitel omfattar jämväl folkskollärarna. Enär det icke i någon författning stadgats viss minimiärs-avlöning för dessa lärarbefattningar, fordras det enligt § 5 i anstaltens reglemente, att de skola regleras, innan de kunna förenas med pensionsrätt. Fastställelse å skedd reglering bör ankomma på skolöverstyrelsen att meddela.

Fortsättningsskolorna äro för närvarande kommunala och åtnjuta statsbidrag till lärarnas avlöning. I följd härav behövs det i fråga om deras lärare enligt de sakkunnigas mening intet annat villkor för pensionsrättens beviljande än ovannämnda reglering. Skulle någon enskild skola komma att inrättas, som av skolöverstyrelsen godkännes som fortsättningsskola, böra dess lärare även få pensionsrätt, liksom fallet nu är med lärare vid enskild skola, som av skolöverstyrelsen godkänts som folkskola.

Kommunal yrkesundervisningsanstalt åtnjuter statsunderstöd under villkor, bland andra, att den är anordnad i enlighet med stadgan för den kommunala yrkesundervisningen. Enskild yrkesundervisningsanstalt kan efter prövning av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall erhålla statsunderstöd under vissa förutsättningar, innebärande bland annat att anstalten skall vara underkastad gällande föreskrifter angående statsunderstödda enskilda anstalter för yrkesundervisning. Då sålunda statsunderstöd lämnas, endast om skolorna äro ändamålsenligt organiserade, och skolöverstyrelsen har inseende över dem, erfordras det enligt de sakkunnigas mening intet annat villkor för pensionsrättens beviljande — utöver förenämnda reglering — än att anstalterna åtnjuta statsunderstöd.

Enligt förslaget skall jämväl statsunderstött seminarium för utbildande av lärare för yrkesundervisning kunna erhålla pensionsrätt åt sina lärare, under villkor att befattningarna regleras.

Pensionsåldern och antalet tjänstår för hel pension skola vara desamma som för folkskollärare (60 levnadsår, 33 tjänstår). Avkortning skall ske i förhållande till antalet felande tjänstår.

Tjänstepensionsunderlaget skall bestämmas enligt de grunder, som ovan angivits beträffande dövstumslärare m. fl. Familjepensionsunderlaget skall vara 300 kronor + 20 procent av tjänstepensionsunderlaget.

Befattningshavaren skall, liksom folkskollärare, erlägga en tjänstepensionsavgift av $3\frac{1}{3}$ procent av tjänstepensionsunderlaget. Även hans familjepensionsavgift bestämmas på samma sätt som för folkskollärare (för man 40 kronor + $2\frac{2}{3}$ procent av tjänstepensionsunderlaget, för kvinna 3 kronor + $\frac{1}{6}$ procent av tjänstepensionsunderlaget). Huvudman för enskild läroanstalt skall erlägga en pensionsavgift av $6\frac{2}{3}$ procent av tjänstepensionsunderlaget. Däremot skall ingen sådan avgift erläggas för lärare vid kommunal läroanstalt.

De sakkunniga föreslå, att staten beviljar huvudmännen samma lindring i engångsavgifterna, som beviljats i fråga om andra till kap. IV hörande lärarbefattningar. Detta innebär, att staten efterskänker huvudmannens (ej befattningshavarens) hela engångsavgift, om befattningen anmäles före den 1 januari 1929, och halva engångsavgiften, om befattningen anmäles senare.

Departementschefen har förordat, att denna pensionsfråga löses i överensstämmelse med de sakkunnigas förslag, dock med vissa detaljändringar, som föranledas av anmärkningar, vilka framställts av de hörda myndigheterna eller ansetts eljest böra vidtagas. Bland dessa ändringar må särskilt framhållas, att de sakkunnigas förslag i fråga om lindring av huvudmannens engångsavgifter i så måtto ändrats, att enskild huvudman får sådan lindring endast efter prövning av Kungl. Maj:t och endast i fråga om befattning, som anmäles före den 1 januari 1929, samt att för honom endast hälften av den engångsavgift efterskänkes, för vilken han icke äger att uttaga ersättning genom löneavdrag för befattningshavaren.

Departementschefen.

Departementschefen har emellertid med styrka framhållit, att vid reglering enligt § 5 för inordnande i pensionsanstalten av befattning vid fortsättningskola eller yrkesundervisningsanstalt noga bör iakttagas, att reglering icke medgives för andra befattningar än dem, som äro förenade med en så omfattande tjänstgöring vid vederbörande undervisningsanstalt, respektive den kurs eller avdelning av anstalten, för vilken statsbidrag utgår, att denna tjänstgöring kan anses utgöra befattningshavarens huvudsakliga sysselsättning. Tjänstgöringen anses böra utgöra minst 20 timmars undervisning i veckan och sträcka sig över större delen av året. Särskilt synes vid reglering av befattning vid enskild anstalt för yrkesundervisning och dennas förseende med rätt till pension från anstalten, de myndigheter, som äga att handlägga dessa frågor, böra vidtaga en ingående prövning, huruvida förutsättningar föreligga för medgivande av pensionsrätt. En dylik varsamhet anses vara med nödvändighet påkallad av den stora skiftningen i uppgifter och organisation, som utmärker de enskilda yrkesundervisningsanstalterna.

Bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 januari 1927.

Räntan på statens kostnad för den av de sakkunniga föreslagna lindringen i huvudmannens engångsavgifter beräknas uppgå till 40,000 kronor, om alla nuvarande befattningar regleras före den 1 januari 1929. Statens bidrag till pensionsavgifterna för dessa befattningar beräknas bliva 53,000 kronor.

Departementschefen har funnit ifrågavarande befattningshavares pensioner vara att anse som reglerade.

I enlighet med förslag i statsverkspropositionen har riksdagen beslutit att i riksstaten för nästa budgetår under elfte huvudtiteln med oförändrade belopp uppföra följande anslag till statsanstalten:

Anslag till statens pensionsanstalt.

Bidrag till folkskollärares m. fl. pensionering	kronor 5,310,000:—
Pensionsavgifter till densamma, <i>förslagsanslag</i>	» 3,255,000:—

Det förra anslaget avser räntan på anstaltens fondbrist, vilken betraktas som en statens skuld till anstalten. Vid anstaltens inrättande ansåg man, att denna skuld väl ej behövde amorteras, men att den ej borde ökas år för år genom bristande räntebetalning. Det bestämdes därför att fondbristen skulle beräknas vart femte år. En beräkning av anstaltens ställning vid 1922 års slut, visade att i följd av nya befattningsgruppers intagande fondbristen så ökats, att dess ränta med 842,000 kronor översteg det beviljade anslaget. Någon ökning ansågs dock med hänsyn till den statsfinansiella ställningen icke böra ske. I följd härav har givetvis fondbristen ytterligare ökats och anslaget blivit än mer otillräckligt att täcka räntan å densamma.

Även de pensionsregleringar, som nu föreslås, komma att öka anstaltens fondbrist. Den största ökningen uppkommer därigenom, att statsanstalten får övertaga dövstumläraernas pensionsanstalts förbindelser. I denna anstalt har nämligen någon fondbildning icke ägt rum, utan inflytande avgifter av huvudmän och befattningshavare använts till bestridande av utgående pensioner och omkostnader. De sakkunniga hava uppskattat fondbristen till ungefär 3,500,000 kronor (beräknat efter 4 procent). Skulle den ej ökas år för år, skulle staten alltså behöva till dövstumläraernas pensionsanstalt erlägga en årlig ränta av 140,000 kronor utöver det belopp, som erfordras till bestridande av utgående pensioner, i den mån inflytande avgifter icke räcka till. I samband med inrättandet genom beslut av 1905 års riksdag av dövstumläraernas pensionsanstalt iklädde sig nämligen riksdagen (skrivelse nr 147) viss garanti för anstaltens utgifter. Om nu statens pensionsanstalt övertager förbindelserna, bör alltså nyssnämnda ränta i sinom tid betalas av staten till denna pensionsanstalt genom höjning av ifrågavarande anslag.

I jämförelse med nu omförmälda ökningar av räntan på fondbristen äro de ökningar därav, som förorsakas av övriga föreslagna pensionsregleringar relativt mindre betydande. Det framgår av den förut lämnade redogörelsen, att dessa ökningar approximativt uppskattats till sammanlagt omkring 76,000 kronor.

Enligt anstaltens reglemente skall ny beräkning av anstaltens ställning göras under år 1927. Då det ansetts önskvärt, att storleken av det erforderliga anslaget må vara känt vid uppgörande av riksstaten för år 1927—1928, har departementschefen förklarar sig komma att anmoda pensionsanstalten att verkställa dylik beräkning redan under loppet av innevarande år. Därvid kommer givetvis hänsyn att tagas jämväl till den ökning i fondbristen, som uppkommer vid bifall till nu föreslagna pensionsregleringar.

Beträffande frågan i vad mån förslagsanslaget till pensionsavgifter till

statsanstalten behöver ökas i följd av de föreslagna pensionsregleringarna innehåller propositionen i huvudsak följande.

Enligt förslaget skall lärarnas vid elementarläroverken nya änke- och pupillkassa indragas i statens pensionsanstalt, varvid det förutsatts att dessa lärare fortfarande skola hava rätt till statsbidrag till sina avgifter, beräknat på sådant sätt, att dess totalbelopp blir ungefär detsamma, som enligt nu gällande grunder. Kassans tillgångar skola tills vidare hållas avskilda från pensionsanstaltens övriga medel. Det i riksstaten för budgetåret 1926—1927 uppförda ordinarie anslaget till bidrag till pensionering av änkor och barn efter lärare vid allmänna läroverk, pedagogier, seminarier m. m. å 157,276 kronor, har under nu angivna förhållanden ansetts böra med oförändrat belopp upptagas i riksstaten för budgetåret 1926—1927 och ställas till förfogande av styrelsen för statsanstalten för det med anslaget avsedda ändamålet.

Enligt vad förut anförts kan, under förutsättning av allmän tillslutning till den föreslagna pensioneringen, statens årsbidrag till pensionsavgifterna uppskattas till sammanlagt omkring 65,500 kronor. I betraktande av att dessa pensionsregleringar ej skola ske förrän efter utgången av år 1926. kan statens bidrag till pensionsavgifter för desamma för budgetåret 1926—1927 ej uppskattas till mer än cirka 33,000 kronor. Härtill komma emellertid de bidrag, som för senare hälften av år 1926 skola utgå till förutvarande delägare i lasarettsläkarnas pensionskassa. De uppgå till ungefär 10,000 kronor.

I statsverkspropositionen har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att såsom bidrag till kostnaderna för pensionering av dövstumslärare m. fl. beräkna ett ordinarie förslagsanslag å 55,000 kronor. Efter inordnande av dövstumslärarnas pensionsanstalt i statens pensionsanstalt komma de pensionsavgifter, som erläggas av delägarna i den förra anstalten och deras huvudmän, att vara tillräckliga. Den i dövstumslärarnas pensionsanstalt förefintliga fondbristen har ansetts böra upptagas till behandling vid den försäkringstekniska beräkning, vilken under år 1926 kommer att företagas för utrönande av motsvarande brist i statens pensionsanstalt. Först när erforderlig utredning föreligger beträffande hela fondbristen i statsanstalten anses åtgärd böra vidtagas för höjande av det till statsanstalten utgående fasta anslaget. Det såsom bidrag till kostnaderna för pensionering av dövstumslärare m. fl. reserverade beloppet av 55,000 kronor erfordras följaktligen icke nu för detta ändamål utan har funnits lämpligen böra tagas i anspråk för gäldande av statens bidrag till pensionsavgifterna för vissa befattningshavargrupper, som föreslagits skola inrangeras i statens pensionsanstalt. Det ordinarie förslagsanslaget till bidrag till kostnaderna för pensionering av dövstumslärare m. fl. har därför ansetts böra uteslutas ur riksstaten och i stället under elfte huvudtiteln och rubriken: bidrag till kostnaderna för

pensionering av vissa i statens pensionsanstalt inordnade grupper av befattningshavare upptagas ett extra förslagsanslag å 43,000 kronor.

Till statsbidrag till kostnaden för de avgiftsfria pensionerna åt överåriga lasarettsläkare, vilka icke blivit delägare i lasarettsläkarnas pensionskassa, föreslås ett nytt ordinarie förslagsanslag å 15,000 kronor i stället för det hittillsvarande anslaget för statens andel i kostnaden för pensionering av lasarettsläkare.

Utskottet.

Utskottet har ansett sig kunna i huvudsak biträda de förslag, som av Kungl. Maj:t framlagts i förevarande proposition. Då statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. vid bifall till dessa förslag skulle få sitt verksamhetsområde utsträckt till åtskilliga nya befattningshavargrupper av skilda slag, har utskottet i likhet med föredragande departementschefen funnit lämpligt att anstaltens benämning ändras till *statens pensionsanstalt*. Den förändrade benämningen torde böra tillämpas från och med den 1 juli 1926.

Kungl. Maj:ts förslag beträffande pensionsrätt för föreståndare och föreståndarinnor vid *fattigvårds- och barnavårdsanstalter* samt personal vid *vissa örriga vårdanstalter* ansluter sig till de önskemål, som uttalats av 1925 års riksdag och har — fränsett viss detaljanmärkning, till vilken utskottet i det följande återkommer — icke givit anledning till erinran.

Vad angår förslaget om pensionsrätt för *vissa läkare*, har utskottet funnit behovet av förbättrad pensionering för lasarettsläkare vara uppenbart. Likaså anser utskottet det vara påkallat att en ordnad pensionering åvägbringas för läkare vid tuberkulossjukvårdsanstalter. Utskottet har ock ansett sig böra tillstyrka att staten för denna frågas lösning lämnar sin medverkan i huvudsak enligt de grunder, som av Kungl. Maj:t föreslagits. Beträffande tuberkulossjukvårdsanstalternas läkare omfattar Kungl. Maj:ts förslag — fränsett livförsäkringsbolagens sanatorieförenings anstalt — allenast överläkare vid statsunderstödda sjukvårdsanstalter, som avses i stadgan för tuberkulossjukhus och som ägas samt helt eller delvis underhållas av landsting eller stad, som ej deltagar i landsting. Inom utskottet har ifrågasatts pensionsrättens utsträckning jämväl till överläkare vid statsunderstödda kustsanatorier, vilka äro underkastade tuberkulossjukhusstadgans bestämmelser men icke ägas av landsting eller stad, som ej deltagar i landsting. Utskottet, som finner goda skäl föreligga för beredande av pensionsrätt åt sistnämnda befattningshavare enligt i huvudsak samma grunder, som föreslagits beträffande överläkare vid svenska livförsäkringsbolags sanatorieförenings sanatorium, har likväl ansett sig icke böra framlägga förslag om pensionsrättens utsträckning till nu angivna befattningar utan närmare utredning angående de särskilda villkor och övergångsstadganden m. m., som må erfordras beträffande ifrågasatt befattningar. Utskottet har emellertid ansett sådan utredning böra verkställas genom Kungl. Maj:ts försorg; och torde, om anledning därtill förefinnes, förslag i ämnet böra föreläggas nästkommande års riksdag.

Enligt förslaget skulle lasaretsläkarnas pensionskassa indragas i pensionsanstalten den 1 juli 1926, dock att härmed icke skulle följa någon ändring i delägarnas rättigheter och skyldigheter före ingången av år 1927. Kungl. Maj:ts förslag medför, att medicinalstyrelsen efter den 1 juli 1926 får rätt att medgiva lasaretsläkare anstånd med avgång ur tjänst vid uppnådd pensionsålder. Utskottet vill erinra, att 1925 års riksdag i anledning av väckta motioner bemyndigade Kungl. Maj:t (riksdagens skrivelse nr 44) att under vissa villkor medgiva anstånd med avsked för lasaretsläkare. Då detta bemyndigande emellertid utgår med juni månad 1926 och enligt vad utskottet inhämtat skyldighet att avgå ur tjänst på grund av uppnådd åldersgräns för en lasaretsläkare inträder den 1 juli 1926, torde det vara erforderligt att Kungl. Maj:t bemyndigas att under de förutsättningar, som avsågos i nyssnämnda riksdagsskrivelse, bevilja anstånd med avsked tills vidare intill dess frågan om kvarstående i tjänst kan prövas i den ordning, som efter den 1 juli 1926 skulle bliva gällande. Utskottet framställer i det följande förslag härutinnan.

I detta sammanhang vill utskottet erinra, att enligt bestämmelse i § 18 mom. 2 av pensionsanstaltens reglemente må, där ej annorlunda stadgas i de för vederbörande befattning gällande särskilda bestämmelserna, befattningshavare som uppnått pensionsåldern, på i nämnda bestämmelser angivna villkor av huvudmannen tillåtas kvarstå i befattningen därest och så länge han prövas kunna på ett tillfredsställande sätt sköta tjänsten, dock icke längre än under fem år. Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle sådant tillstånd till kvarstående i tjänst beträffande läkare kunna meddelas efter medgivande av medicinalstyrelsen. Utskottet anser emellertid att anstånd med avsked varken beträffande lasarets- eller tuberkulosjukhusläkare bör kunna medgivas för längre tid än högst *två år* utöver uppnådd pensionsålder. Föreskrift härom lärer böra intagas bland de särskilda bestämmelserna under kap. VI i pensionsanstaltens reglemente.

Kungl. Maj:ts förslag beträffande indragning av *lärarynas vid elementarläroverken* nya änke- och pupillkassa samt förbättring av pensionerna för delägare i nämnda kassa m. m. anser sig utskottet böra i huvudsak biträda. Beträffande mom. 3 och 4 av övergångsstadgandena till det ifrågasatta kap. IX vill utskottet emellertid erinra, att 1925 års riksdag (skrivelse nr 11 A, punkt 8) förklarar hinder icke möta för att till pensionsberättigade efterlevande efter delägare i kassan finge under år 1926 utgå, utöver pensionsförmåner enligt gällande bestämmelser, ett belopp beräknat för ensam änka till 200 kronor och för övriga efterlevande i proportion därtill. Den sålunda medgivna provisoriska förhöjningen skulle nu komma att ersättas av de i nyssnämnda moment av övergångsstadgandena angivna förmånerna. Då dessa förmåner skulle utgå från och med den 1 juli 1926, torde föreskrift böra meddelas om den provisoriska förhöjningens upphörande från nämnda tidpunkt.

Beträffande mom. 5 och 6 av övergångsstadgandena till ifrågavarande kap. IX har utskottet icke kunnat undgå att finna, att däri innefattade förslag rörande en särskild pensionsregleringsfond skulle medföra en tämligen invecklad förvaltning. Utskottet har ock haft under övervägande, huruvida icke en förenkling härutinnan skulle kunna åstadkommas. Den föreslagna pensionsregleringsfonden skulle enligt förslaget användas dels till utfyllnad av pensioner, som på grund av befattningshavares tillträde till tjänst efter uppnådda 32 år ej kunna enligt de allmänna reglerna utgå med fulla belopp utan skola beräknas försäkringstekniskt enligt § 34 mom. 1 b) av reglementet, dels ock till täckande av kostnaderna för förhöjning av familjepensionsunderlagen vid en blivande lönereglering för ifrågavarande personal. De gjorda beräkningarna synas giva vid handen att kassans tillgångar äro fullt tillräckliga för båda dessa ändamål.

Enligt vad utskottet inhämtat har hittills vunnen erfarenhet beträffande efterlevande till folkskollärare visat, att försäkringsteknisk beräkning av pensionerna endast i undantagsfall förekommer. Stadgandet i § 34 mom. 1 b) synes sålunda beträffande dessa befattningshavare vara utan större betydelse. Därest en utredning skulle giva vid handen, att föreskriften kan upphävas beträffande denna delägargrupp, som är anstaltens ojämförligt största, vill det synas som om särskilda betänkligheter icke skulle möta att i enlighet med vad skolöverstyrelsen hemställt upphäva den jämväl i fråga om de i kap. IX avsedda befattningshavarna, även om det måhända skulle visa sig, att föreskriften i dessa fall vore av något större betydelse. Utskottet finner för sin del önskvärt, att en närmare undersökning verkställes beträffande frågan, huruvida och i vad mån stadgandet i § 34 mom. 1 b) må kunna upphävas med avseende å nu berörda och måhända även andra grupper av delägare i pensionsanstalten.

Därest en sådan undersökning — vilken om möjligt synes böra slutföras före den tidpunkt då den ifrågasatta pensionsregleringsfonden enligt förslaget skulle uppläggas — skulle visa att bestämmelsen i fråga kan undvaras för de i kap. IX avsedda lärargruppernas vidkommande, lär det böra övervägas huruvida icke, oavsett om en lönereglering för dessa grupper inom de närmaste åren kan komma till stånd eller ej, en särskild regleringsfond må kunna undvikas och pensionsanstalten i stället övertaga änke- och pupillkassans alla tillgångar med skyldighet att fullgöra de förpliktelser, som enligt förslaget skulle åvila regleringsfonden i samband med en kommande lönereglering.

För den händelse emellertid den här berörda frågan icke skulle kunna ordnas på sätt utskottet antytt, vill det i varje fall synas, att det överskott, som kan återstå i elementarlärarnas nya änke- och pupillkassa sedan de båda i det föregående omförmälda ändamålen blivit tillgodosedda, bör tillfalla pensionsanstalten. Något liknande har av Kungl. Maj:t föreslagits i fråga om överskott i lasarettsläkarnas pensionskassa.

Vad angår frågan om indragning av *dövstumläraernas* pensionsanstalt och därmed sammanhängande förslag, delar utskottet den i statsrådsprotokollet uttalade meningen att en förbättring av pensionsvillkoren för flertalet delägare i nämnda pensionsanstalt icke längre bör undanskjutas. Vidkommande personal vid dövstumskolor har det, med hänsyn till önskvärdheten att under nuvarande förhållanden beträffande dövstumundervisningsväsendet undvika krav på reglering av tjänsterna, föreslagits att ordinarie tjänst vid dövstumskola skulle kunna inom viss tid utan reglering förenas med pensionsrätt efter tjänstepensionsunderlag, ej överstigande $\frac{3}{4}$ av de högsta delaktighetsbelopp, som av skolöverstyrelsen föreslagits år 1922 och som avpassats efter då gällande minimilöner i de högsta lönegraderna. Såsom framhållits dels i förberörda motion I: 288 och dels i en till utskottet ingiven framställning från svenska dövstumläraresällskapet, överensstämman emellertid de lönebelopp, som sålunda skulle läggas till grund för pensionsunderlagens bestämmande, icke med nu utgående minimilöner, enär vissa löneförhöjningar ägt rum efter avgivandet av skolöverstyrelsens framställning år 1922. Med avseende å denna fråga vill utskottet framhålla, att enligt Kungl. Maj:ts förslag pensionerna till ifrågakvarande befattningshavare skulle beträffande de tilläggförmåner, som må utgå å desamma, betraktas såsom oreglerade. Vid bestämmandet av delaktighetsbelopp och därav beroende tjänstepensionsunderlag torde alltså viss hänsyn böra tagas till delaktighetsbelopp eller tjänstepensionsunderlag för jämförliga befattningshavare, som erhålla oreglerade pensioner. Närmast till hands torde ligga en jämförelse med delaktighetsbeloppen för den i dövstumläraernas pensionsanstalt jämväl delaktiga lärarpersonalen vid folkhögskolorna. Delaktighetsbeloppen för sistnämnda personal äro nu följande:

för manlig föreståndare	lägst kronor 5,000: —	högst kronor 6,400: —
» kvinnlig	» » 4,200: —	» » 5,000: —
» manlig lärare	» » 4,500: —	» » 5,200: —
» kvinnlig	» » 3,600: —	» » 4,100: —

De av Kungl. Maj:t föreslagna delaktighetsbeloppen för dövstumläraerna utgöra:

för manlig föreståndare kronor 6,000: —
» kvinnlig » 5,000: —
» manlig lärare » 5,000: —
» kvinnlig » 4,000: —

Denna jämförelse visar enligt utskottets mening att de föreslagna delaktighetsbeloppen måste anses stå i skäligt förhållande till delaktighetsbeloppen för motsvarande personal vid folkhögskolorna. Ett liknande resultat giver en jämförelse med de oreglerade pensionsunderlagen för lärarpersonal vid allmänna läroverk och folkskoleseminarier.

Med hänsyn till vad nu anförts har utskottet ansett sig icke kunna tillstyrka någon höjning av de föreslagna delaktighetsbeloppen, därest pensionerna skola betraktas såsom oreglerade. Att å andra sidan höja delaktig-

hetsbeloppen till sådan nivå att pensionerna kunna betraktas såsom nyreglerade och bestämma att de skola så behandlas, synes utskottet knappast vara lämpligt, så länge den på dagordningen stående frågan om dövstumundervisningsväsendets förstatligande ännu icke vunnit sin lösning samt löne- och pensionsreglering ej heller ägt rum för lärarpersonal vid statliga läroanstalter. Utskottet avstyrker alltså motionärens framställning i nu förevarande del.

I nyssberörda motion I: 288 liksom ock i den till utskottet inkomna framställningen från dövstumläraryrksförbundet har förslag framställts om pensionering av *dövstumpräster*. Utskottet delar den i motionen uttalade uppfattningen om önskvärdheten av att en pensionering för ifrågavarande befattningshavare kommer till stånd; och synes detta lämpligen böra ske genom beredande av delaktighet i statens pensionsanstalt åt sådana dövstumpräster, för vilka den ifrågavarande befattningen utgör uteslutande eller huvudsaklig sysselsättning. Mot förslaget skulle måhända kunna anföras att ett ordnande av denna pensionsfråga skulle kunna anstå i avvaktan på den väntade omorganisationen av dövstumundervisningsväsendet i samband med föreslaget förstatligande av detsamma. Enligt utskottets mening är emellertid frågan av den vikt, att ett längre uppskov om möjligt bör undvikas. Då utskottet emellertid av skäl, som ovan antytts i fråga om pensionering av läkare vid kustsanatorier, funnit sig icke böra nu framlägga förslag i ämnet, har utskottet ansett sig böra föreslå att utredning i frågan verkställas genom Kungl. Maj:ts försorg; och torde, därest förslag om dövstumundervisningens omorganisation ej kommer att föreläggas 1927 års riksdag, framställning i nu förevarande ämne böra förväntas till nämnda riksdag.

I förevarande motion I: 288 har vidare anförts, att av propositionen icke tydligt framginge, huruvida övergångsstadgandena i det nuvarande reglementet för dövstumläraryrks pensionsanstalt skulle fortfarande äga giltighet. Med avseende härå vill utskottet framhålla följande. I de föreslagna övergångsstadgandena till kap. IV mom. 3 b) stadgas, att från den 1 juli 1926 i fråga om den, som den 30 juni 1926 var delägare i dövstumläraryrks pensionsanstalt, skall gälla vad i nämnda anstalts reglemente stadgas angående pensionsavgifter och tjänstepensionsrätt. Härav måste anses framgå, att jämväl övergångsbestämmelserna i dövstumläraryrks pensionsanstalts reglemente skola fortfarande gälla i fråga om den, som den 30 juni 1926 var delägare i anstalten. Det står sådan delägare fritt att enligt mom. 3 c) i samma övergångsstadganden före den 1 januari 1927 anmäla sig vilja kvarstå på de gamla pensionsvillkoren, om han finner dem för sig fördelaktigare. Men även om sådan anmälan ej sker, lär han ej kunna förlora någon rätt till retroaktiv tjänstårsberäkning, enär sådan rätt måste tillkomma honom enligt § 22 mom. 1 a) av statsanstaltens reglemente, i vilket sistnämnda författningsrum ändring ej föreslagits. Någon särskild föreskrift i det av motionären berörda avseendet torde alltså icke vara erforderlig.

Vad härefter beträffar Kungl. Maj:ts förslag i fråga om beredande av pensionsrätt åt *lärare vid fortsättningskolor och anstalter för yrkesundervisning*, har utskottet icke funnit anledning till erinran mot detta förslag. I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft det i förberörda motioner I: 285 och II: 413 framställda förslaget. Motionärerna påyrka att i pensionsanstaltens reglemente skulle intagas en av tillkallade sakkunniga föreslagen bestämmelse, åsyftande att möjliggöra att den vid en lärarbefattnings reglering stadgade tjänstgöringen skulle kunna i viss utsträckning fullgöras i annan befattning, som avses i anstaltens reglemente. Att denna bestämmelse ej influtit i det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget torde hava för- anletts av att statens pensionsanstalt i avgivet utlåtande i frågan den 1 februari 1926 ansett en sådan bestämmelse överflödig. Anstalten framhöll i utlåtandet, att det redan förut inträffat, att innehavare av reglerad befattning haft sin tjänstgöring delvis förlagd under annan huvudman och att detta förutsatts vid själva tjänsteregleringen. Motionärernas syfte synes alltså kunna vinnas utan den av dem önskade föreskriften.

Beträffande en vanligen förekommande kombination av lärarinnetjänst vid folkhögskola med husmodersbefattning vid skolans elevhushåll tillkommer emellertid den svårigheten att tjänstereglering av dessa befattningar skall godkännas av olika myndigheter — respektive skolöverstyrelsen och Kungl. Maj:t — och att befattningarna höra under olika kapitel i reglementet med delvis olika pensionsvillkor. Då en sådan kombinerad tjänst på det hela taget torde kunna jämföras med eller betraktas såsom en lärarinnetjänst, vilket motionärerna också framhållit, synes det vara lämpligt att tjänsten i pensionshänseende behandlas såsom lärarinnebefattning. För att möjliggöra detta torde i § 41 av reglementet böra införas en bestämmelse av innehåll att lärarinna vid folkhögskola, vilken tillika är anställd såsom husmoder vid skolans elevhushåll, skall för hela sin tjänstgöring vara i pensionshänseende att anse såsom lärarinna.

Beträffande här ovan ej behandlade, av Kungl. Maj:t föreslagna *ändringar i reglementet för statens pensionsanstalt* har utskottet icke haft något att erinra. I detta sammanhang vill utskottet emellertid påpeka, att i § 42 av det framlagda förslaget till ändringar i reglementet befattning såsom ordinarie ämneslärare vid skeppsgosseskola (kungörelse den 20 juni 1924 nr 239) synes hava uteglömts. Beträffande formuleringen av § 60 mom. 1 d) och e) må anmärkas att förslagets avfattning medgiver pensionsrätt endast för befattningshavare *vid anstalt*. Författningsrummen torde böra formuleras i anslutning till nuvarande lydelsen av § 60 c) (kungörelse den 31 december 1925 nr 513.)

Vad föredragande departementschefen anfört och föreslagit i fråga om *anslag till statens pensionsanstalt* föranleder icke någon utskottets erinran.

Under åberopande av det anförda får utskottet hemställa,

A) att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts ifråga varande proposition och förenämnda motion I: 288, må

1) medgiva att statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. må från och med den 1 juli 1926 erhålla ändrat namn av statens pensionsanstalt;

2) bemyndiga Kungl. Maj:t att för beredande av rätt till delaktighet i nämnda pensionsanstalt för de av föredragande departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastik-ärenden för den 25 februari 1926 därtill förordade grupper av befattningshavare vidtaga ändring av det för pensionsanstalten gällande reglementet i huvudsaklig överensstämmelse med härvid fogade förslag, dock med iakttagande av vad utskottet här ovan anfört;

3) med uteslutande ur riksstaten av det under elfte huvudtiteln uppförda ordinarie förslagsanslaget till statens andel i kostnaden för pensionering av lasarettsläkare, under samma huvudtitel och rubriken: statens andel i kostnaden för pensionering av vissa överåriga lasarettsläkare uppföra ett ordinarie förslagsanslag av 15,000 kronor;

4) i riksstaten med oförändrat belopp uppföra det nu under nämnda huvudtitel upptagna ordinarie anslaget till bidrag till pensionering av änkor och barn efter lärare vid allmänna läroverk, pedagogier, seminarier m. m. å 157,276 kronor;

5) med uteslutande ur riksstaten av det under elfte huvudtiteln och rubriken: bidrag till kostnaderna för pensionering av dövstumslärare m. fl. upptagna ordinarie förslagsanslaget, under samma huvudtitel och rubriken: bidrag till kostnaderna för pensionering av vissa i statens pensionsanstalt inordnade grupper av befattningshavare uppföra ett extra förslagsanslag av 43,000 kronor;

6) bemyndiga Kungl. Maj:t att, utan hinder av bestämmelserna i § 18 av reglementet för lasarettsläkarnas pensionskassa den 13 november 1903 (nr 117, sid. 1), bevilja delägare i nämnda pensionskassa, vilken under år 1926 uppnår 65 levnadsår och som befinnes fortfarande kunna i tjänsten på ett tillfredsställande sätt gagna det allmänna, tillstånd att kvarstå i tjänst tillsvidare intill dess att frågan om kvarstående i tjänst kan prövas i den ordning, som efter lasarettsläkarnas pensionskassas indragning i statens pensionsanstalt bliver gällande; samt

7) hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning rörande beredande av pensionsrätt i

statens pensionsanstalt för dels överläkare vid statsunderstödda kustsanatorier, dels ock dövstumpräster ävensom för riksdagen snarast möjligt framlägga det förslag, vartill utredningen kan föranleda;

B) att förenämnda motioner I: 285 och II: 413 må anses besvarade genom vad utskottet här ovan anfört; samt

C) att ovanberörda motion I: 288, i den mån densamma icke kan anses besvarad med vad utskottet i det föregående anfört och hemställt, icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 14 maj 1926.

På bankoutskottets vägnar:

BERNH. ERIKSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

av första kammaren: herrar *Gustafsson* i Stensholm, *Pettersson* i Olovstorp, *Dalberg*, *Enhörning*, *Johansson* i Friggeråker, *Bondeson*, *Ström* och *Östergren* samt

av andra kammaren: herrar *Eriksson* i Grängesberg, *Winkler*, *Bäcklund*, *Lovén*, *Ryberg*, *Höglund*, *Wikström* och *Uddenberg* i Varberg.

Bilaga.

Förslag

till

ändringar i reglementet för statens pensionsanstalt.¹⁾

Kap. I.

Om anstaltens förvaltning.

§ 3.

Pensionsanstalten övertager — — — —
 barnmorskornas pensionsanstalt,
 lasarettsläkarnas pensionskassa,
 dövstumläraernas pensionsanstalt,
 lärarnas vid elementarläroverken nya änke- och pupillkassa.

§ 12.

Pension åt efterlevande sökes hos pensionsanstalten.
 — — — —

b) vederbörande huvudmans eller, beträffande befattningshavare vid någon av statens läroanstalter, vederbörande rektor eller föreståndares intyg, utvisande — — — —

Kap. II.

Allmänna bestämmelser om tjänstepension.

§ 23.

1. Där ej annorlunda stadgas i de för befattning gällande särskilda bestämmelserna, är tjänstepensionsunderlaget $\frac{2}{3}$ av den i gällande författning eller vid godkänd reglering enligt § 5 fastställda minimiårsavlöningen eller, där flera lönegrader finnas sålunda fastställda, av den kontanta minimiårsavlöningen i högsta lönegraden; dock att där minimiårsavlöningen växlar med tjänstgöringens omfattning, pensionsunderlaget skall av pensionsanstalten bestämmas efter den minimiårsavlöning i högsta lönegraden, som svarar mot den omfattning av tjänstgöringen, som kan väntas i medeltal komma att åligga befattningshavaren. Där befattning är förenad med naturaförmåner, skall vid pensionsunderlagets bestämmande avlöningen ökas med deras av pensionsanstalten beräknade värde, varvid värdet av bostad och bränsle skall upptagas till $\frac{1}{3}$ av avlöningen i övrigt.

Befattnings tjänstepensionsunderlag må ej överstiga 6,000 kronor.

¹⁾ Till ändringar av mera redaktionell art har i förslaget icke tagits hänsyn.

2. Om enligt mom. 1 pensionsunderlaget för enligt § 5 reglerad befattning skulle bliva så högt, att det prövas icke stå i skäligt förhållande till pensionsunderlaget för jämförlig befattning i statens tjänst eller annan jämförlig befattning med pensionsrätt i denna pensionsanstalt eller i annan av staten understödd pensionsinrättning, skall pensionsanstalten sätta pensionsunderlaget lägre.

3. Om innehavare av befattning, som är förenad med tjänstepensionsrätt i denna pensionsanstalt, jämväl innehar befattning, som är förenad med tjänstepensionsrätt i annan av staten inrättad eller understödd pensionsanstalt eller pensionsfond, och om dessa befattningars tjänstepensionsunderlag tillsammans överstiga 6,000 kronor, nedsättes den förra befattningens tjänstepensionsunderlag till sådant belopp, att deras summa blir 6,000 kronor.

4. Om två eller flera med pensionsrätt i denna pensionsanstalt förenade befattningar innehavas av samma person, och om dessa befattningars tjänstepensionsunderlag enligt detta reglemente tillsammans överstiga 6,000 kronor, nedsättas de i sådant förhållande, att deras summa blir 6,000 kronor.

5. Den, som i följd av försvagad hälsa eller minskad arbetsförmåga övergår från befattning med högre till befattning med lägre tjänstepensionsunderlag, må efter ansökan hos pensionsanstalten få behålla det högre tjänstepensionsunderlaget, därest han i den förra befattningen räknat minst 15 tjänstår.

Övergångsbestämmelse.

Där på grund av äldre bestämmelser tjänstepensionsunderlaget för en befattning av pensionsanstalten bestämts till högre belopp än enligt bestämmelserna i mom. 1 och 2, skall pensionsunderlaget bibehållas oförändrat, intill dess löneförmånerna ändras genom författning eller ny reglering enligt § 5.

Kap. III.

Allmänna bestämmelser om familjepension.

§ 33.

1. Där ej annorlunda stadgas i de för befattning gällande särskilda bestämmelserna är familjepensionsunderlaget lika med det belopp, som med 300 kronor överstiger 20 procent av dess tjänstepensionsunderlag; dock att om två eller flera befattningar innehavas av samma person deras familjepensionsunderlag nedsättas i sådant förhållande, att deras summa med 300 kronor överstiger 20 procent av tjänstepensionsunderlagens summa.

Befattnings familjepensionsunderlag må icke överstiga 2,000 kronor.

2. Om innehavare av befattning, som är förenad med familjepensionsrätt i denna pensionsanstalt, jämväl innehar befattning, som är förenad med familjepensionsrätt i annan av staten inrättad eller understödd pensionsanstalt, och om befattningarnas familjepensionsunderlag tillsammans överstiga 2,000 kronor, nedsättes den förra befattningens familjepensionsunderlag till sådant belopp, att deras summa blir 2,000 kronor.

Kap. IV.

Särskilda bestämmelser angående folkskollärare m. fl.

§ 41.

De rättigheter och — — — — befattningshavare:

a) lärare vid folkskola, nomadskola eller fortsättningsskola,
 b) lärare vid högre folkskola, kommunal mellanskola eller statsunderstödd folkhögskola,

— — — — —
 g) lärare vid enskild läroanstalt, som enligt skolöverstyrelsens beprövande tjänar samma ändamål som folkskola, fortsättningsskola, småskoleseminarium eller skyddshem,

h) lärare vid av staten inrättad eller understödd anstalt för vård eller undervisning av blinda, dövstumma, sinnesslöa eller vanföra, såvida icke sådan befattning är förenad med tjänstepensionsrätt i annan av staten inrättad eller understödd pensionsanstalt eller pensionsfond,

i) lärare vid statsunderstödd kommunal eller enskild anstalt för yrkesundervisning eller vid statsunderstött kommunalt eller enskilt seminarium för utbildande av lärare för yrkesundervisning eller undervisning i hushållsgöromål eller i kvinnlig slöjd.

Undantagna äro — — — — — medgivna ålder.

Läraryrket vid fortsättningsskola eller under i) omförmäld läroanstalt eller seminarium må icke förenas med pensionsrätt, om icke befattningen är förenad med så omfattande tjänstgöring vid statsunderstödd kurs eller avdelning vid anstalten, att denna tjänstgöring utgör befattningshavarens huvudsakliga sysselsättning under större delen av året.

Sålunda — — — — — annan tjänstgöring.

§ 42.

De rättigheter och skyldigheter, som med avseende å familjepensioneringen stadgas i §§ 1—17 och i §§ 32—51 tillkomma jämväl ordinarie folkskolinspektör i statens tjänst.

Övergångsstadganden.

3 a) Lärare, vars lön — — — — i nämnda pensionsinrättning.

b) Från den 1 juli 1926 gäller i fråga om den, som den 30 juni 1926 var delägare i dövstumläraernas pensionsanstalt, vad i nämnda anstalts reglemente stadgas angående pensionsavgifter och tjänstepensionsrätt, dock att delaktighetsbeloppet må på framställning av huvudmannen höjas i fråga om lärare vid dövstumskola till högst 6,000 kronor för manlig föreståndare, 5,000 kronor för kvinnlig föreståndare eller manlig ordinarie lärare och 4,000 kronor för kvinnlig ordinarie lärare.

Vad här stadgats gäller även om den, som under senare hälften av år

1926 erhåller befattning, som varit förenad med pensionsrätt i dövstum-lärarnas pensionsanstalt.

e) Om befattningshavare, som i b) sägs, ej före den 1 januari 1927 anmäler sig önska kvarstå på dessa villkor, skall vad i statens pensionsanstalts reglemente stadgas bliva gällande för honom från sagda dag, varvid tjänstepensionsunderlaget skall vara lika med $\frac{3}{4}$ av hans förra delaktighetsbelopp.

d) Även om genom reglering enligt § 5 minimiårsavlöning för i b) nämnd befattning höjts över de belopp, som i b) sägs, må dock tjänstepensionsunderlaget för sådan befattning ej sättas högre än $\frac{3}{4}$ av nämnda belopp.

5 a) När huvudman för läroanstalt som omförmäles i § 41 a)—h) är skyldig att enligt § 9 mom. 1 erlægga engångsavgift, beräknas den på följande sätt. Från den enligt nämnda bestämmelse beräknade engångsavgiften drages det belopp, för vilket huvudmannen enligt samma § mom. 2 må uttaga ersättning genom löneavdrag av befattningshavaren. Huvudmannens engångsavgift är lika med halva återstoden, ökad med nämnda belopp.

b) Om huvudman för kommunal fortsättningsskola eller under § 41 i) omförmäld kommunal läroanstalt reglerar befattning enligt § 5 och anmäler densamma före den 1 januari 1929 för beredande av pensionsrätt åt innehavaren, skall engångsavgiften ej utgå med högre belopp än det, för vilket huvudmannen enligt § 9 mom. 2 må uttaga ersättning genom löneavdrag av befattningshavaren; detsamma gäller, om huvudman för folkhögskola eller i § 41 mom.

h) omförmäld läroanstalt före den 1 januari 1929 anmäler befattning, som ej varit förenad med pensionsrätt i dövstumlärnarnas pensionsanstalt, eller erhåller höjning av tjänstepensionsunderlaget för befattning, som varit förenad med sådan pensionsrätt, utöver det som enligt mom. 3 blivit gällande för befattningen den 1 januari 1927.

c) Om huvudman för enskild fortsättningsskola eller under § 41 i) omförmäld enskild läroanstalt reglerar befattning enligt § 5 och anmäler densamma före den 1 januari 1929 för beredande av pensionsrätt åt innehavaren, skall engångsavgiften beräknas, såsom i a) sägs, där Konungen prövar skäligen medgiva sådan beräkning.

10. Om i § 41 mom. i) omförmäld befattningshavare, när befattning anmäles för beredande av pensionsrätt, uppnått 60 års ålder, må pensionsrätt tillkomma honom, endast om han, därest reglementet får retroaktiv giltighet för honom, räknar minst 10 tjänstår.

Kap. VI.

Särskilda bestämmelser angående vissa läkare, sjuksköterskor, barnmorskor och befattningshavare vid vårdanstalter.

§ 60.

1. De rättigheter och — — — — — befattningshavare:

a) av Kungl. Maj:t efter utgången av år 1926 utnämnd ordinarie lasarettsläkare vid länslasarett eller på likartat sätt anordnad sjukvårdsinrätt-

ning, vilken äges och helt eller delvis underhålls av landsting eller stad, som ej deltagar i landsting, och vilken icke är att hänföra till sjukstuga,

b) av Kungl. Maj:t utnämnd överläkare vid statsunderstödd vårdanstalt, som avses i stadgan för tuberkulossjukhus och som äges samt helt eller delvis underhålls av landsting eller stad, som ej deltagar i landsting,

c) överläkare vid sanatorium, som äges av svenska livförsäkringsbolags sanatorieförening,

d) föreståndare, föreståndarinna och husmoder vid av staten, landsting, kommun eller annan samfällighet anordnad anstalt för vård av fattiga, sjuka, alkoholister, invalider, barn eller åldringar eller ock vid stiftelse av allmännyttig natur, vilken övar dylik vård,

e) distriktssjuksköterska och distriktsbarnmorska, till vars avlöning staten lämnar bidrag, samt sjuksköterska vid i d) omförmäld vårdanstalt eller stiftelse, eller i sjukvård, som anordnats av bruk, fabrik eller därmed jämförligt företag för därstädes anställd personal och dess familjer; dock att i fråga om befattning av sistnämnda art för beredande av pensionsrätt skall fordras, att sjukvårdens organisation godkänts av Konungen eller den myndighet Konungen förordnar samt att i samband med sådant godkännande skäligen garanti för vårdens upprätthållande prövats vara för handen.

f) barnmorska med annan anställning hos kommun eller å barnbördshus,

g) föreståndarinna vid godkänd sjuksköterskebyrå.

2. Tillsvidare och intill dess annorlunda förordnas äro dock undantagna läkarna vid de kommunala sjukvårdsinrättningarna i Stockholm, vid Stockholms stads och läns sjukhus Eira, vid sjukhusen i Uppsala och Lund ävensom överläkarna vid av Stockholms stad underhållen vårdanstalt för lungtuberkulösa och vid de sanatorier, som ägas av Konung Oscar II:s jubileumsfond.

3. Vad i § 5 stadgas om reglering av befattning skall icke äga tillämpning å de i mom. 1 a) — c) angivna. Befattningshavare, som avses i mom. 1 a), är skyldig att tillhöra pensionsanstalten. Detsamma skall gälla för den, som efter utgången av år 1926 bliver innehavare av befattning, som i mom. 1 b) sägs.

§ 61.

Tjänstepensionsunderlaget utgör för befattning, som avses i § 60 mom. 1 a) — c), 6,000 kronor och för befattning, som avses i § 60 mom. 1 e), 1,000 kronor.

För övriga befattningshavare, som omförmälas i § 60, må tjänstepensionsunderlaget ej sättas lägre än 600 kronor och för befattningshavare, som avses i § 60 mom. 1 f) och g), ej högre än 1,000 kronor.

§ 63.

Pensionsåldern är 55 år för sjuksköterska och barnmorska, 60 år för föreståndarinna och husmoder samt 65 år för annan befattningshavare.

§ 65.

Tillstånd att kvarstå i tjänst efter uppnådd pensionsålder må ej av annan huvudman än staten beviljas med mindre medgivande därtill lämnats av medicinalstyrelsen beträffande lasarettsläkare, överläkare vid tuberkulossjukhus, sjuksköterska och barnmorska, av socialstyrelsen beträffande föreståndarinna vid sjuksköterskebyrå och befattningshavare vid vårdanstalt för alkoholister, av vederbörande länsstyrelse, efter inhämtande av yttrande från statens inspektör för fattigvård och barnavård, beträffande befattningshavare vid annan vårdanstalt.

§ 68.

1. Den årliga tjänstepensionsavgift, som med i § 7 omförmält avdrag skall erläggas av befattningshavaren är 5 procent av tjänstepensionsunderlaget.

Den årliga familjepensionsavgiften är för manlig befattningshavare 20 procent av familjepensionsunderlaget och för kvinnlig befattningshavare 1 procent av familjepensionsunderlaget.

2. Huvudman för befattningshavare, som i § 60 mom. 1 c) sägs, erlägger årligen en avgift av 9 procent av tjänstepensionsunderlaget. Huvudman för annan befattningshavare erlägger årligen en avgift av 5 procent av tjänstepensionsunderlaget, dock att ingen avgift erlägges för sjuksköterska och barnmorska.

Övergångsstadganden.

6 a) Från den 1 juli 1926 har lasarettsläkare, som den 30 juni 1926 var delägare i lasarettsläkarnas pensionskassa, samma rättigheter och skyldigheter i förhållande till pensionsanstalten, som han enligt kassans reglemente skulle haft, om den ej indragits, dock att, om han ej före den 1 januari 1927 anmäler sin önskan att kvarstå på dessa villkor, vad i pensionsanstaltens reglemente stadgas beträffande efter utgången av år 1926 utnämnd lasarettsläkare skall med under d) omförmälda jämkningar vara för honom gällande efter nämnda dag.

Vad sålunda stadgats skall gälla även beträffande lasarettsläkare, som utnämnts under senare hälften av år 1926.

Intill utgången av år 1926 skola kassans räkenskaper föras skilda från pensionsanstaltens räkenskaper i övrigt.

b) Den, som den 30 juni 1926 åtnjuter pension från kassan, erhåller för tid efter den 31 december 1926 den pensionsförhöjning, som motsvarar den andel i kassans överskott den 1 januari 1927 över premiereserven för dess försäkringar, som belöper på hans försäkring, om överskottet fördelas på kassans försäkringar i förhållande till deras premiereserver.

c) Delägare, som gjort sådan anmälan, som i a) sägs, har rätt till den pensionsförhöjning, som enligt försäkringsteknisk beräkning svarar mot den

på hans försäkring belöpande andelen i kassans överskott vid dess fördelning enligt vad under b) sägs.

d) Delägare, som icke gjort sådan anmälan, som i a) sägs, har rätt dels till pension enligt kassans reglemente, minskad med vad som motsvarar de tilläggsavgifter, som skulle vara att betala efter den 1 januari 1927, om kassans reglemente även därefter vore gällande, dels till pension enligt pensionsanstaltens reglemente, svarande mot ett tjänstepensionsunderlag av 2,000 kronor. Han äger räkna tjänstår från 35 års ålder, eller den högre ålder, då han erhöll sådan lasarettsläkarbefattning, som i § 60 sägs. Om han före den 1 januari 1927 anmäler sig vilja inbetala ovannämnda tilläggsavgifter, sker icke någon minskning av hans pension enligt kassans reglemente.

7. Om befattning, som icke kunnat förenas med pensionsrätt i pensionsanstalten enligt före den 1 januari 1927 gällande bestämmelser, före utgången av år 1928 anmäles för beredande av pensionsrätt enligt detta reglemente åt innehavaren, samt engångsavgift enligt § 9 mom. 1 skall erläggas, skall denna avgift beräknas på följande sätt. Från den enligt § 9 mom. 1 beräknade engångsavgiften drages det belopp, för vilket huvudmannen må enligt mom. 2 av samma paragraf genom löneavdrag uttaga ersättning av befattningshavaren. Huvudmannens engångsavgift är lika med halva återstoden, ökad med nämnda belopp. Vad sålunda stadgats gäller även ifråga om engångsavgiften för lasarettsläkare, som avses i mom. 6 d), dock att vid engångsavgiftens beräkning hänsyn icke skall tagas till hans rätt till tjänstepension enligt kassans reglemente och ej heller till hans familjepensionsrätt.

Vad sålunda stadgats gäller icke beträffande befattning, som i § 60 mom. 1 c) sägs.

Kap. IX.

Särskilda bestämmelser angående efterlevande efter lärare vid allmänna läroverk m. fl.

§ 89.

De rättigheter och skyldigheter, som med avseende på familjepensioneringen stadgas i kap. I och III samt i detta kapitel, tillkomma följande befattningshavare:

a) chef, ledamot samt byråchef i skolöverstyrelsen, vilken vid tillträdet av sin tjänst hade rätt till familjepension i denna pensionsanstalt eller i pensionsinrättning som omförmåles i § 3.

b) rektor och ordinarie ämneslärare samt pensionsberättigad övningslärare vid allmänt läroverk, statens folkskoleseminarium och statens högre lärarinneseminarium, rektor och ordinarie lärare vid tekniska elementarskolor,

tekniska fackskolor och tekniska gymnasier, professor, andre-lärare, verkstadsingenjör och lärare i frihandstekning vid Chalmers tekniska institut, överlärare och lärare vid gymnastiska centralinstitutet, rektor vid skeppsgosseskola, föreståndare vid August Abrahamsons stiftelse å Näs samt ordinarie befattningshavare vid statens pensionsanstalt.

§ 90.

1. För övningslärare vid allmänna läroverk, statens högre lärarinneseminarier och statens folkskoleseminarier, lärare i trädgårdsskötsel undantagen, är befattningens familjepensionsunderlag lika med det belopp, som med 300 kronor överstiger 20 procent av medeltalet av de högsta tjänstepensionsunderlag, som varit för befattningshavaren gällande under de sista 10 åren eller den kortare tid han innehaft familjepensionsrätt i denna pensionsanstalt eller i anstalt, som omförmåles i § 3.

2. Om tillförordnad rektor, som är ordinarie ämneslärare, återgår till sin lärarbefattning, äga hans efterlevande rätt till den tilläggs pension, som enligt försäkringsteknisk beräkning svarar mot vad han som rektor erlagt mera i avgifter än han skulle gjort, om han icke haft rektorsförordnandet.

§ 91.

Befattningshavares årliga familjepensionsavgift är för man 4 procent och för kvinna $\frac{1}{6}$ procent av befattningens tjänstepensionsunderlag.

Övergångsstadganden.

1. Om den, som den 30 juni 1926 är delägare i ovannämnda kassa, är skyldig att ingå på nya bestämmelser angående familjepensioneringen, gäller för honom med avseende på sådan pensionering vad i kap. I, III och IX stadgas, dock med följande ändringar och tillägg:

a) om han före den 1 januari 1919 avgått från sin befattning med pension, skall familjepension efter honom beräknas efter ett familjepensionsunderlag, som med 200 kronor överstiger den pension, som enligt kassans reglemente skolat tillkomma honom;

b) om han efter den 1 januari 1919 avgått från sin befattning med pension, skall familjepension efter honom beräknas efter det familjepensionsunderlag, som den 1 juli 1926 är gällande för hans befattning;

c) om han efter frånträdande av med delaktighet i kassan förenad befattning kvarstår som delägare enligt § 3 mom. 2—4 i kassans reglemente och före den 1 januari 1919 uppnått den för den frånträdde befattningen bestämda pensionsåldern, är han befriad från avgift, och skall familjepension efter honom beräknas såsom i a) sägs;

d) om han kvarstår som delägare i kassan såsom i c) sägs och icke före den 1 januari 1919 uppnått den för den frånträdde befattningen bestämda pensionsåldern, erlägger han, intill dess han uppnår denna ålder, en årsavgift, som med 67 kronor överstiger 4,8 procent av det för den frånträdde

befattningen den 1 juli 1926 gällande tjänstepensionsunderlaget och skall familjepension efter honom beräknas efter det för befattningen samma dag gällande familjepensionsunderlaget.

2. Den, som den 30 juni 1926 är delägare i ovannämnda kassa och icke är skyldig att ingå på nya bestämmelser angående familjepensionering, äger att före den 1 januari 1927 för pensionsanstalten anmäla sin önskan att bibehålla de rättigheter och skyldigheter, som han skulle haft enligt kassans reglemente, om denna ej indragits. Sker icke sådan anmälan, gäller för honom vad som stadgats angående förutvarande delägare i kassan, vilken är skyldig att ingå på nya bestämmelser.

3. Familjepension efter delägare i ovannämnda kassa, som avlidit före den 1 juli 1926, utgår för tiden från och med nämnda dag med belopp, som beräknas på följande sätt: har delägaren avlidit före den 1 januari 1919 eller före denna dag avgått med tjänstepension beräknas familjepensionen efter ett familjepensionsunderlag, som med 200 kronor överstiger ensam änka efter kassans reglemente tillkommande pension; har delägaren efter den 31 december 1918 innehaft sin befattning, beräknas familjepensionen efter det för befattningen den 1 juli 1926 gällande familjepensionsunderlaget.

4. Familjepension efter delägare i lärarnas vid elementarläroverken änke- och pupillkassa (gamla kassan) beräknas efter ett familjepensionsunderlag, som med 200 kronor överstiger den ensam änka enligt kassans reglemente tillkommande pensionen.

5. Pensionsanstalten skall intill den 1 juli 1927 föra särskilda räkenskaper för den avdelning, som omfattar i § 89 och ovanstående mom. 1—4 omförmälda delägare och pensionstagare. Avdelningen gottskrives den 1 juli 1926 de tillgångar, som pensionsanstalten övertagit från lärarnas vid elementarläroverken nya änke- och pupillkassa, samt det belopp, som motsvarar värdet av pensionsanstaltens ansvarighet gentemot de ledamöter i skolöverstyrelsen, vilka icke före tillträdet av sina befattningar varit delägare i nämnda kassa. Avdelningens behållning den 1 juli 1927 utöver värdet av pensionsanstaltens ansvarighet gentemot avdelningens delägare och pensionärer avsättes såsom avdelningens pensionsregleringsfond.

Från den 1 juli 1927 gottgöres pensionsregleringsfonden för varje år ränta efter en räntefot, som pensionsanstalten bestämmer.

Fonden användes för att åt efterlevande efter delägare, som inträtt i avdelningen under det lönereglerningen av år 1918 är gällande för lärarna vid de allmänna läroverken, bereda fyllnadspension motsvarande den nedläggning av pensionen, som må hava skett på grund av föreskriften i § 34 b). När sådan fyllnadspension beviljats, minskas fonden med dess kapitalvärde.

6. När familjepensionsunderlagen för i § 89 b) omförmälda befattningar höjas första gången efter den 1 juli 1926 genom lönerglerning, skall pen-

sionsregleringsfonden minskas med det belopp, som motsvarar den därav betingade höjningen av värdet av pensionsanstaltens ansvarighet. Vid beräkning av detta belopp skall som årsavgift för manlig befattningshavare räknas summan av 67 kronor och 4 procent av hans tjänstepensionsunderlag efter löneregleringen samt 0,8 procent av hans tjänstepensionsunderlag för densamma och för kvinnlig befattningshavare $\frac{1}{6}$ procent av hennes tjänstepensionsunderlag efter löneregleringen.
